

Utjecaj fotografije na udomljavanje životinja

Grgić, Katarina

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Graphic Arts / Sveučilište u Zagrebu, Grafički fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:216:952105>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-31**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Graphic Arts Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
GRAFIČKI FAKULTET**

KATARINA GRGIĆ

**UTJECAJ FOTOGRAFIJE NA
UDOMLJAVANJE ŽIVOTINJA**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2019.

Sveučilište u Zagrebu
Grafički fakultet

KATARINA GRGIĆ

UTJECAJ FOTOGRAFIJE NA UDOMLJAVANJE ŽIVOTINJA

DIPLOMSKI RAD

Mentor:
prof. dr. sc. Maja Strgar Kurečić

Student:
Katarina Grgić

Zagreb, 2019.

ZAHVALA

Zahvaljujem se profesorici Strgar koja je omogućila da se ideja ovog diplomskog rada ostvari kao i ostalim ljudima bez kojih ovaj rad ne bi zaživio.

Hvala Moniki iz azila Prijatelji koja me uvela u fotografiranje pasa.

Hvala Gordani iz azila Dumovec koja je strpljivo odgovarala na sva pitanja vezana za fotografiju i udomljavanje.

Hvala dragim volonterkama iz udruge Indigo koje su sa mnom nesebično podijelile zanimljivosti i iskustva iz rada s napuštenim životinjama.

Posebno hvala Robiju iz Helping Animals Cro koji mi je izašao u susret i omogućio da se prvi put okušam u studijskoj fotografiji te tako velikim dijelom pridonio stvaranju praktičnog dijela ovog rada.

Hvala Gloriji iz udruge S-PAS što je uskočila sa svojim psima u stvaranju fotografija.

Hvala Petri i Antoniji koje su mi pomogle u ispravljanju gramatičkih grešaka onda kada ih ja više nisam vidjela.

Svim divnim ljudima koji su i na najmanji način pridonijeli stvaranju ovog diplomskog rada još jedno veliko iskreno hvala!

SAŽETAK

Fotografija je danas prisutna u svim sferama života i putem nje se prenosi mnoštvo informacija. Ona govori više od tisuću riječi i zbog toga je bitna za one koji nemaju sposobnost govora. Iz tog razloga ovaj rad će se fokusirati na utjecaj koji fotografija ima prilikom udomljavanja životinja. Koliko promjena osvjetljenja, kadra i pristup samoj fotografiji utječe na odluke potencijalnih udomitelja? Budući je današnje doba obilježeno društvenim mrežama fotografija je ključna prilikom odluke o udomljavanju. U svijetu sve više pozornosti dobivaju fotografi koji kreativnim pristupom fotografiranja životinja i samom fotografijom omogućuju lakše promoviranje udomljavanja. Potrebno je istražiti metode kojima se ti fotografi služe prilikom fotografiranja te iste primijeniti i saznati kakav utjecaj imaju na promatrače.

Za istraživanje će se uzeti primjer napuštenih pasa zbog lakšeg pristupa tim životinjama. Istraživanje će se provoditi putem suradnje s udrugama i skloništima iz grada Zagreba kojima će se nastale fotografije volonterski dati. Nadalje, nastale fotografije pasa koristit će se u anketi i intervjuu kojima će cilj biti saznati kakve fotografije promatrači preferiraju.

Ključne riječi: Fotografija, udomljavanje, psi, promatrači, udomitelji

ABSTRACT

Today, photography is present in all aspects of life and transfers a lot of information. An image is worth a thousand words and therefore it is important for those who do not have the ability to speak. This is exactly the reason why this thesis is focused on the impact photography has during the animal adoption process. How much will the change in lighting, frame and the overall approach to photography affect decisions of potential adopters? Since social media is heavily present in today's world, photography is crucial during the decision of adoption. Photographers who take a creative approach to animal photography and contribute with their photos to the adoption process are gaining more and more attention these days. It is necessary to explore all the methods these photographers use, test them and find out what kind of impact do they have on viewers. The case of abandoned dogs will be used for this research because of the easier access to these animals. The research will be conducted in collaboration with associations and dog shelters from Zagreb so all the final photos will be voluntarily given to them for use. Furthermore, the final photos will be used in a survey and interview where the main goal will be to find out which types of photos do the viewers prefer.

Key word: *photography, adoption, dogs, viewers, adopters*

Sadržaj

1. UVOD	1
2. TEORIJSKI DIO	3
2.1. Povijest fotografiranja životinja.....	3
2.2. Fotografije i kampanje za napuštene životinje.....	17
2.3. Oprema za fotografiranje	29
2.3.1. Objektivi	29
2.3.2. Fotoaparat.....	31
2.3.3. Bljeskalice.....	41
2.3.4. Studijska fotografija.....	41
2.4. Kompozicija.....	44
2.5. Ponašanje pasa.....	50
3. PRAKTIČNI DIO.....	56
3.1. Intervju.....	56
3.2. Važnost fotografija.....	62
3.3. Fotografiranje napuštenih pasa	65
3.4. Online anketa.....	76
3.5. Rezultati ankete.....	78
3.6. Intervju s ispitanicima.....	85
4. DISKUSIJA	87
5. ZAKLJUČAK	88
6. LITERATURA.....	89
7. PRILOG 1 – Intervju.....	91
8. PRILOG 2 – Online anketa.....	93
9. PRILOG 3 – Anketa, intervju	97

1. UVOD

Fotografija je danas postala jedan od vodećih izvora komunikacije. Na *Instagramu*, *Facebooku* i ostalim društvenim mrežama informacije se šire upravo zahvaljujući fotografijama. Naravno, osim što je svrha fotografije često prenijeti pojedine informacije, ona danas poprima puno veće značenje. S kvalitetnom fotografijom mogu se prenijeti emocije i upravo iz toga razloga ona je jedan od glavnih čimbenika, glavni alat kojim se danas služe razne udruge, azili, mjesta koja zbrinjavaju napuštene životinje, kako bi ih uspješno udomili i pružili im novi život. Udrugama i azilima od velike su koristi fotografi koji volontiraju i daju im na korištenje fotografije napuštenih životinja u njihovoj skrbi kako bi im omogućili sretno udomljavanje. Iz tog razloga bitno je istražiti kakav tip fotografija napuštenih životinja potencijalni udomitelji preferiraju i što im je bitno kod fotografije koja reprezentira pojedinu životinju. Ne postoji način na koji bi se točno odredilo i definiralo što udomitelji točno traže u fotografijama jer su razlozi subjektivni i variraju od osobe do osobe. Cilj je ovog rada prikupiti generalne podatke i na temelju njih donijeti zaključke koji bi pomogli udrugama, azilima i fotografima kako najuspješnije prikazati napuštenu životinju s ciljem da što prije pronađe dom. Zadatak ovog rada je istražiti koje su bitne postavke fotoaparata prilikom fotografiranja životinja, koju opremu je poželjno imati sa sobom, kako komunicirati sa životinjom. Uz to važno je proći kroz osnovne stvari koje su bitne za osobe koje tek kreću u svijet fotografiranja životinja. Nadalje, istražit će se radovi drugih fotografa, intervjuirati ih, intervjuirati zaposlenike i volontere u udrugama kako bi se dobio jasniji dojam zašto je fotografija zapravo toliko bitna za životinje i koliko je snažan njen utjecaj. Budući da ovaj rad želi pomoći osobama koje se žele iskusiti u fotografiranju životinja potrebno je sve te postavke iz prve ruke praktično i primijeniti. Sve prikupljene informacije su neiskoristive ako se ne primjene u praksi, a fotografija je takva da traži od osobe da uzme fotoaparat i krene istraživati. Za kraj, posljednji zadatak je putem dobivenih smjernica iz intervjuja, ostalih informacija dobivenih proučavajući radove drugih fotografa i sličnih istraživanja napraviti fotografije napuštenih pasa koje će se kasnije koristiti u online anketi i intervjuu kako bi se preciziralo kakav tip fotografije udomitelje najviše privlači. Jesu li to fotografije gdje je pas u interakciji s čovjekom, njegovi portreti ili studijske fotografije? Također će se

istražiti i koje postavke na fotoaparatu su promatračima vizualno privlačnije, veliki otvor zaslona ili onaj manji? Širokokutni ili teleobjektiv ili pak svestrana „pedesetka“?

2. TEORIJSKI DIO

Veza između čovjeka i životinje seže daleko u prošlost te stoga nije neobično što je ta veza danas postala još značajnija. Kako bi se razumjela današnja fotografija životinja i što ona znači za čovjeka i životinju, treba se vratiti natrag u povijest i vidjeti njene početke.

2.1. Povijest fotografiranja životinja

Životinje su za ljude oduvijek bile izvor inspiracije i fascinacije, od prvih špiljskih crteža pronađenih u špilji Lascaux u Francuskoj pa sve do današnjice. Zbog toga ne iznenađuje činjenica da se dolaskom novog medija 1839. godine, prvim fotoaparatom, javila potreba za fotografiranjem životinja (slika 1) [4].

Slika 1 - djevočica s jelenom, oko 1854., autor nepoznat, dagerotipija
(Izvor: <https://www.theguardian.com/artanddesign/gallery/2015/may/26/history-animal-photography-in-pictures#img-1>)

Slika 2 - Pudlica s mašnom, 1850-tih, autor nepoznat, dagerotipija
(Izvor: *Beautiful Beasties: A Creative Guide to Modern Pet Photography* by Jamie Pflughoeft)

Najstarija znana fotografija psa nastala je dagerotipijom¹ 1850-ih godina (slika 2), a svoju popularnost stekla je sredinom 19. stoljeća, otvaranjem prvih Zooloških vrtova u velikim gradovima diljem Europe, koji su omogućili ljudima približiti životinje koje do sada nisu imali priliku vidjeti. Stereograf je bio jedan od najpopularnijih formata kojim su fotografi prikazivali fotografije životinja. Stereograf su dva skoro pa identična printa napravljena fotoaparatom koji je imao dva objektiva te printana jedno pokraj drugog. Kada su promatrači gledali ta dva printa kroz stereoskop, ona su stvarala trodimenzionalni prikaz životinje. Najpoznatiji fotograf, koji je stekao slavu tim načinom, je fotografiranje je Frank Haes [4,5] (slika 3).

Slika 3 - Frank Haes, Zebra, oko 1865., Stereografija

(Izvor: <https://www.theguardian.com/artanddesign/gallery/2015/may/26/history-animal-photography-in-pictures#img-2>)

¹ Prvi fotografski proces u kojem je slika bila direktni pozitiv na ploči od porebrenog bakra, dobiven putem kamere

U ranim počecima fotografije koja se tek počela razvijati javlja se problem bilježenja kadra u kojem je životinja nemirna. I najmanji pokret poput mahanja repa na fotografiji bi izgledao mutno, stoga je bio pravi izazov fotografirati divlje životinje. Krajem 19. stoljeća na tržištu su se pojavili brži filmovi i kompaktniji fotoaparati. Kako se počeo mijenjati ljudski pogled na životinje kao kompleksna i osjećajna bića tako se razvijala i tehnologija koje je donijela novije fotoaparate zahvaljujući kojima se kreativnost popela na veći nivo i koja je omogućavala zamrzavanje pokreta. To je omogućilo da se na fotografijama još više stavi fokus na životinje [5]. Alexander Rodchenko snimio je konja u pokretu prilikom skoka (slika 4), dok je Harold Edgerton uspio uhvatiti trenutak ptice u letu koji je prethodno bio nevidljiv ljudskom oku (slika 5) [5].

Slika 4 - Alexander Rodchenko, Jump. [Pryzhok], 1934.
(Izvor: <https://www.artrabbit.com/events/alexander-rodchenko-jump>)

Slika 5 - Harold Edgerton, Rising Dove, 1934.
(Izvor: <http://www.getty.edu/art/collection/objects/99521/harold-edgerton-rising-dove-american-about-1934/>)

Elliott Erwitt je američki fotograf koji je 1950-ih stekao pozornost fotografirajući ljude i njihove kućne ljubimce na ulicama New Yorka. Njegova najpoznatija fotografija nazvana je „New York City, 1974“, a na humorističan način prikazuje odnos između čovjeka i životinje (slika 6) [1].

Slika 6 - Elliott Erwitt, New York City 1974.

(Izvor: <https://www.nytimes.com/2011/06/10/arts/design/elliott-erwitts-photographs-review.html>)

Zanimanje za životinje kao glavni fokus na fotografijama nastavio se i u 20. st. Godine 1970. umjetnik William Wegman svog je novog kućnog ljubimca, psa nazivom Man Ray, uzeo kao glavni motiv koji mu je poslužio za seriju fotografija u kojima je pas morao stajati na kutiji, u kutiji i izvan nje. Fotograf je još poznat po humorističnim portretima Vajmarskog ptičara ² u netipičnim situacijama (slika 7 i 8) [1,4].

² Vrsta pasmine

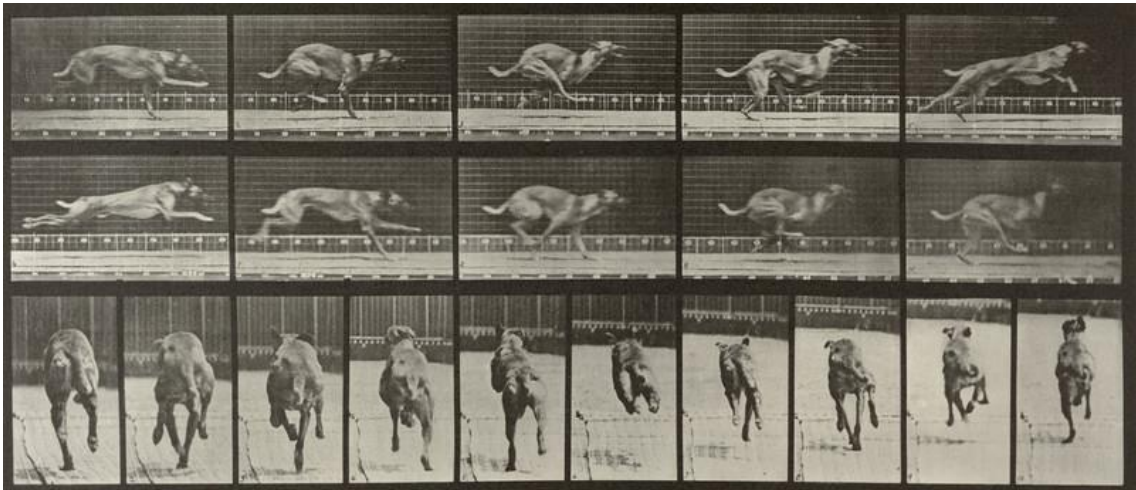

Slika 7 - In the Box/Out of the Box, 1971, William Wegman.
(Izvor: <http://blogs.getty.edu/iris/a-brief-history-of-animals-in-photography/?fbclid=IwAR1821qcYxQQJFtFlXpwFU-mYnilYFHAAv6Fb816n9E5MjUn6LOOrVZNS4U>)

Slika 8 - William Wegman, Weimaraner
(Izvor: <https://www.pbs.org/newshour/arts/photos-four-decades-william-wegmans-weimaraners>)

Eadweard Muybridge napravio je seriju fotografija trkaćih pasa u pokretu nazvanu „*Animal locomotion: electro-photographic investigation of consecutive phases of animal movements, 1872-1885*“. Ta je serija fotografija bila revolucionarna za to vrijeme i koristila se za studiju kretanja životinja (slika 9) [1].

Slika 9- Dog Ike galloping, Animal Locomotion, 1887, plate 708, Eadweard Muybridge
(Izvor: <https://usclibstore.usc.edu/Eadweard-Muybridge/Edward-Muybridge-Human-Animal-/i-CT2DR7H>)

Fotografiranje životinja 1990-ih počinje biti karijerom za koju su se neki fotografi odlučili specijalizirati i od nje zarađivati. Tako fotografiranje kućnih ljubimaca za novac postaje popularnije od samog uključivanja životinja u umjetničke projekte. Amanda Jones jedna je od fotografkinja novijeg doba koja je imala čiste i moderne studijske fotografije na bijeloj pozadini. Jedan od njenih najpoznatijih fotografskih projekata bio je „*Dog Years*“ u kojem je fotografirala pse kao štence i nakon što su ostarili (slika 10). Rachel McKenna se istaknula po svojim nježnim reklamnim fotografijama mačića i štenaca (slika 11) [1].

*Slika 10 - Dog Years: Faithful Friends Then & Now, Lily: 8 months & 15 years, Amanda Jones
(Izvor: https://www.boredpanda.com/dog-years-aging-dogs-growing-amanda-jones/?utm_source=google&utm_medium=organic&utm_campaign=organic)*

*Slika 11 - Rachael McKenna
(Izvor: <http://www.rachaelmckenna.com/animals>)*

S vremenom kako se stvara dublja povezanost između životinje i čovjeka sve se više fotografa bori za njihova prava. Fotografi sa svojim radovima žel sudjelovati u širenju svijesti i kritiziranju ljudskog odnosa prema prirodi i životinjama (slika 13). Fotograf Daniel Naude na putu prema Mozambique naišao je na divlje pse u sjevernoafričkoj regiji Karoo. To je rezultiralo njegovim stalnim povratkom na to mjesto kako bi pratio, bilježio i promatrao životinje. Sa psima je proveo neko vrijeme kako bi zadobio njihovo povjerenje jer ih je htio fotografirati izbliza. Tom serijom fotografija htio je prikazati dobro poznata stvorenja u prirodi kako bi podsjetio promatrače da su i oni dio divljine iz koje su nastali (slika 12) [4,5].

Slika 12 - Africanis 17. Danielskuil, Northern Cape
(Izvor: <http://blogs.getty.edu/iris/a-brief-history-of-animals-in-photography/?fbclid=IwAR1821qcYxQQJfTfIXpwFU-mYnilYFHAAv6Fb816n9E5MjUn6LOOrVZNS4U>)

Slika 13 - Ridho Hafhiz Zainur Ridha / WWF-Indonesia
(Izvor: https://www.worldwildlife.org/photos/pahu_sumatran-rhino)

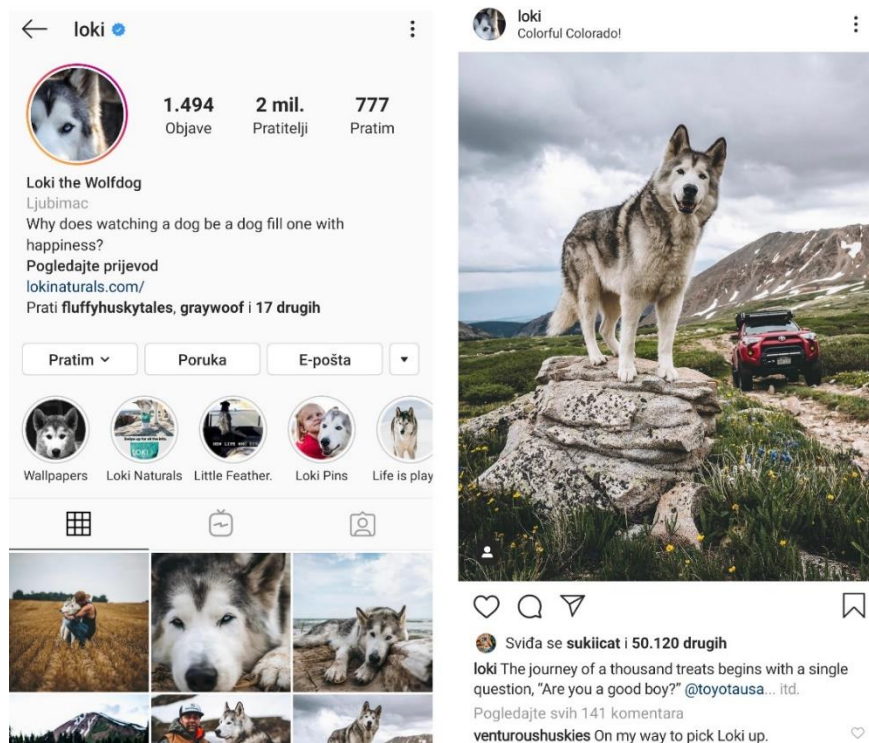
Porastom dostupnosti fotoaparata sve se više ljudi okreće fotografiranju svojih kućnih ljubimaca, a nastankom društvenih mreža pruža se prostor za objavljivanje tih fotografija. Pa tako najpoznatiji Instagram³ profil sa psom se zove *Doug The Pug* na kojem vlasnici objavljuju fotografije svog psa u raznim prigodama (slika 14). Profil ima više od 3,8 milijuna pratitelja. Fotografije su prepoznatljive jer je u prvom planu uvijek pas u raznim situacijama kojima je cilj izazvati pozitivne emocije promatrača.

Slika 14 - Doug The Pug Instagram profil

³ Popularna aplikacija za obradu i dijeljenje fotografija putem mobilnih telefona na društvenim mrežama

Još jedan zanimljiv Instagram profil koji pripada istoj kategoriji je Loki. Za razliku od prethodnog, ovaj profil nudi drugačiji pogled na način fotografiranja pasa. Iako je fokus ostao na psu, u ovom slučaju fotografije imaju gotovo filmski ugođaj, a velika je važnost stavljena na promišljanje kako psa uklopiti u okolinu u kojoj se nalazi (slika 15). Ovaj profil primjer je koliko osobe koje fotografiraju svoje životinje paze na svaki kadar kojeg planiraju objaviti na društvenim mrežama.

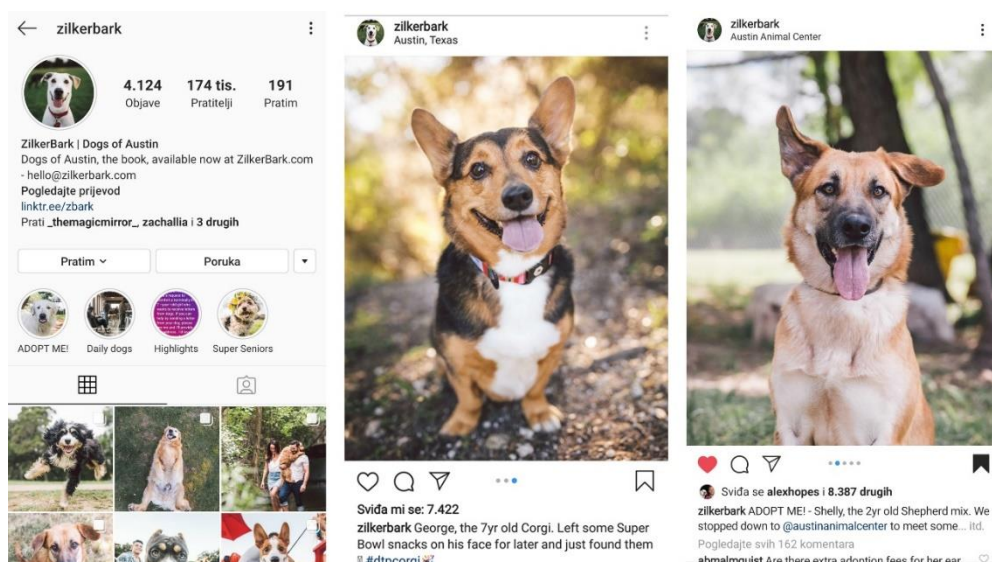
Slika 15 - Loki the Wolfdog Instagram profil

Naravno, uz ovakve poznate profile pojavili su se i profili mnogih fotografa koji su putem fotografiranja pasa na društvenim mrežama sagradili svoju karijeru, promovirajući pritom ovu vještinu. *The Dogist* je poznati Instagram profil koji broji preko 3,5 milijuna sljedbenika, a iza kojeg stoji američki fotograf Elias Weiss Friedman (slika 16). Diljem New Yorka fotografira pse (i njihove vlasnike), te sakuplja priče o njima. Svake sezone *The Dogist* izabire sklonište pasa s kojima zatim ulazi u suradnju kako bi omogućili financijsku potporu skloništu i pružili kvalitetne fotografije pasa koje zatim promoviraju na svojoj mreži s ciljem da se psima u skloništu što prije pronađe dom [6].

Slika 16 - The Dogist Instagram profil

Još jedan primjer profila takvog tipa je *Zilkerbark*. Njega je osnovao Američki fotograf Alex Hopes koji fotografira pse u svom gradu Austinu, točnije u Zilker Parku. Osim što objavljuje slike pasa koji već imaju svoje vlasnike, često dijeli fotografije napuštenih pasa s ciljem njihova udomljavanja. Zilkerbarkov profil pretežito dominira fotografijama toplog tona na kojima su prikazani portreti pasa ili dinamičnije fotografije na kojima je pas u kretanju (trči, lovi lopticu i dr.) (Slika 17).

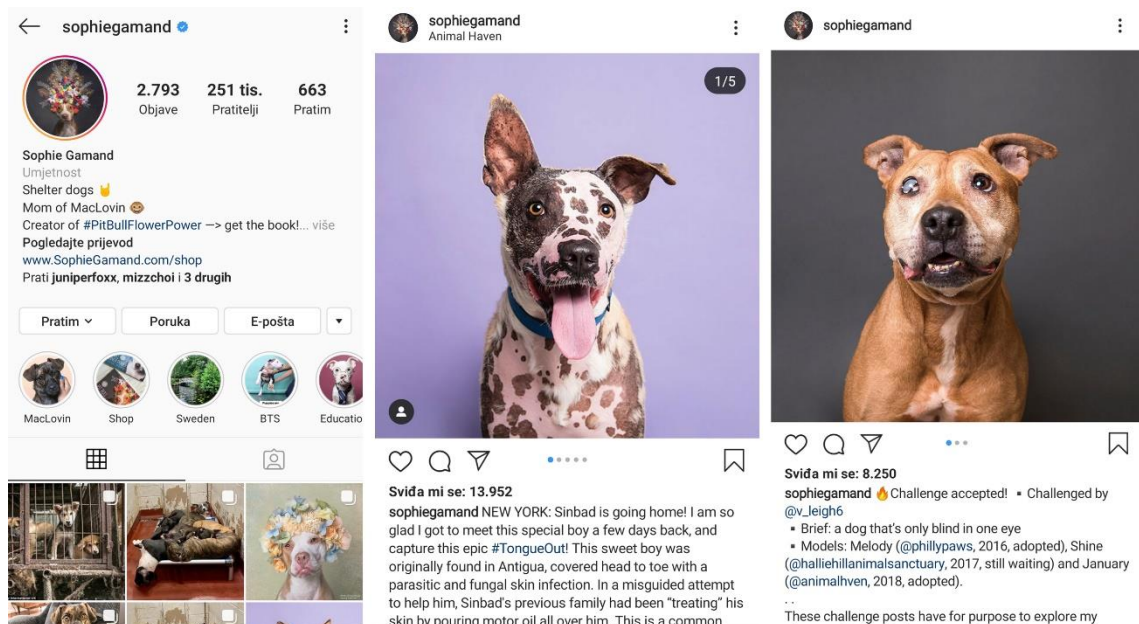

Slika 17 - ZilkerBark Instagram profil; treća fotografija prikazuje napuštenog psa za udomljavanje

Sa društvenim mrežama i oglašavanjima javila se potreba i za fotografiranjem napuštenih životinja koje često postaju zaboravljene u potrazi za svojim domom. Tako razni fotografi (kao i prethodno navedeni primjeri) u svoje radove uključuju i fotografije tih životinja. Fotografiranje napuštenih životinja više se ne svodi na tužne izraze lica i njuške kako vire iza rešetki kaveza u prljavoj okolini (slika 18) već su poprimile novu dimenziju u kojoj je bitno psa prikazati u što ljepšem i kreativnijem izdanju. Jedna od fotografkinja koja je veliku većinu svojih radova posvetila upravo napuštenim psima je Sophie Gamand iza koje se nalazi sada već stotinu fotografija sada sretno udomljenih pasa (slika 19).

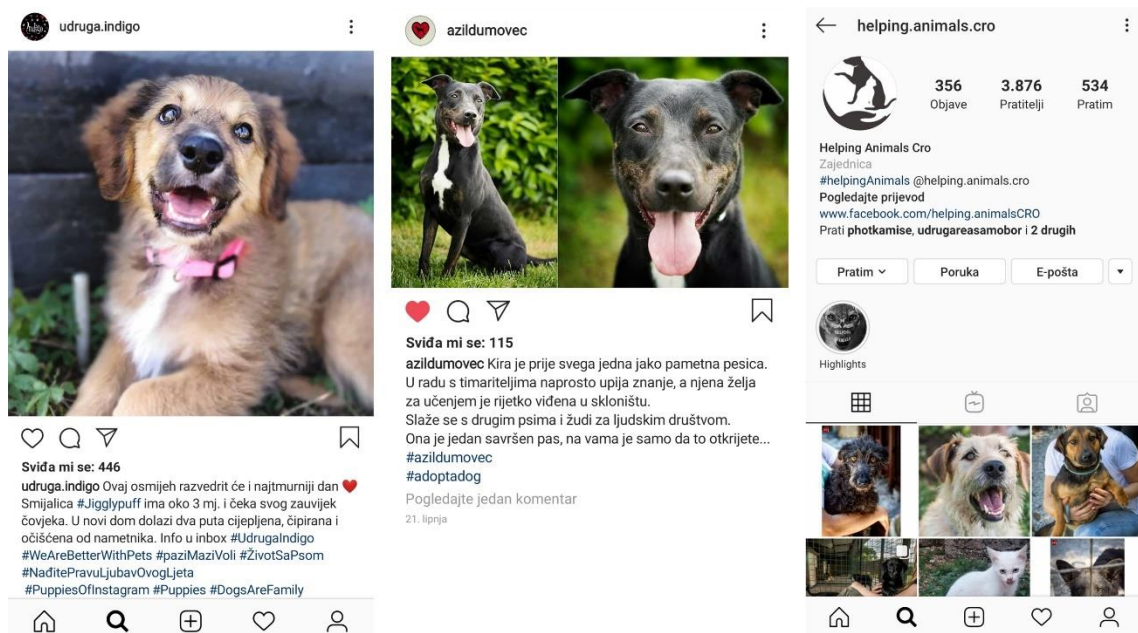

Slika 18 - pas u boksu, Helping Animals fotografija
(Izvor: <https://www.facebook.com/helping.animalsCRO/>)

Slika 19 - Instagram profil i fotografije Sophie Gamand

Taj primjer i trendove današnjice slijede i mnogi azili i udruge koji na svojim mrežnim i društvenim stranicama objavljuju fotografije napuštenih pasa i njihovih priča kako bi promovirali udomljavanje i pronašli im zauvijek domove. Jedna od aktivnijih udruga na području Zagreba je udruga *Indigo* koja svakodnevno objavljuje fotografije napuštenih životinja za udomljavanje ili privremeni smještaj (slika 20). Što se tiče azila, najpoznatiji Zagrebački azil je *Dumovec*, koji veliku pažnju ulaže u oglašavanje i razne kampanje kojima je cilj probuditi svijest o napuštenim životinjama i njihovom udomljavanju (slika 20). Treba istaknuti i grupu fotografa u Hrvatskoj koji vode neprofitnu udruhu *Helping Animals Cro* koji su pokrenuli kampanju *Foto njuške* gdje pružaju besplatno profesionalno fotografiranje životinja kako bi im što prije pronašli dom (slika 20). Trenutno se u grupi nalazi desetak fotografa koji dijele ljubav prema prirodi i životinjama i koji su shvatili važnost kampanje jer kvalitetna fotografija je pola puta do udomljenja. Fotografi iz kampanje obuhvaćaju područja Zagreba i okolice, Karlovca, Siska, Osijeka, Slavonskog Broda, Požege, Varaždina, Čakovca i Šibenika [7].

Slika 20 - lijevo-instagramprofil udruge Indigo;sredina-instagramprofil azila Dumovec; desno-instagramprofil Helping Animals Cro

U svijetu je poznat *HeARTs Speaks's* program pod nazivom *Artists Helping Animals* koji uključuje šesto profesionalnih umjetnika iz raznih područja koji svoje radove doniraju azilima, skloništima i udrugama za napuštene životinje. Program djeluje u 20 zemalja. Godišnje je u SAD-u 25-30% kućnih ljubimaca udomljeno iz skloništa, a globalno ova brojka može biti i manja. Stoga, ovaj program želi poboljšati sliku napuštenih životinja u azilima a umjetnici im u tome pomažu tako što doniraju svoje radove. Neki od fotografa iz tog programa su Dawn Burkhart (*Boise Pet Photography*)(slika 21) i Marsha Steckling (*Evie Photo*)(slika 22) [8].

Slika 21 - Boise Pet Photography
(Izvor: <http://www.boisepetphotography.com/>)

Slika 22 - Evie Photography
(Izvor: <https://www.evie-photo.com/>)

Još jedna slična neprofitna organizacija je *Shelter Me Photography* čije je sjedište u Coloradu. Njihova je misija poboljšati percepciju ljudi po pitanju napuštenih životinja i povećati udomljavanje životinja koristeći profesionalne fotografije i edukaciju. Nude besplatno profesionalno fotografiranje i uče azile, skloništa i udruge diljem SAD-a kako s malo novaca ili bez ikakvih dodatnih troškova mogu napraviti kvalitetne fotografije takvih životinja (slika 23). Slogan im je: „*The image changes the heart and the heart changes the Mind.*“ – Nanette Martin, koji uistinu u srži pokazuje cilj ovakvih fotografija [9].

Slika 23 - *Shelter Me Photography*
(Izvor: <https://www.sheltermephotography.org/>)

2.2. Fotografije i kampanje za napuštene životinje

U današnjem svijetu fotografija možda ima puno veću moć i značaj nego što se na prvu čini. Fotografija nije samo obilježavanje trenutaka da se u budućnosti ne zaborave, nego je i odličan način vizualnog izražavanja i stavljanja naglaska na određene probleme kako bi se promijenila ljudska mišljenja i percepcije vezane za tu problematiku. Jedan od problema je i taj kojim se ovaj rad bavi, udomljavanje napuštenih životinja. Tijekom prethodnih godina došlo je do pojave svijesti i širenja važnosti kampanja koje promoviraju udomljavanje životinja. Te su kampanje popraćene kreativnošću individualnih umjetnika, točnije fotografa koji su ujedinili snage s azilima, udrugama i skloništima kako bi promijenili ljudsku percepciju o tim životinjama i zajedno stvorili

lijepo priče sa sretnim krajem. U nastavku slijede primjeri tih fotografija i njihovih radova kako bi se pružio uvid u fotografiju napuštenih životinja danas, koja uistinu mijenja ljudska srca. Radovi pokazuju da kreativnost u ovom području fotografije nema granica. *Flower Power* serija je fotografija koja je na Internetu prikupila mnoštvo pažnje (slika 24). Glavni motiv serije cvjetnih portreta bili su Pit Bull-i kojima je na glavu stavljena cvjetna kruna. Ideja projekta krila se u tome da je autorica željela približiti tu specifičnu pasminu ljudima i srušiti predrasude o njima. Naime, Pit Bull kao pasmina u društvu je na zlom glasu zbog različitih incidenata, a u SAD-u svake godine, od osamsto tisuća do jednog milijuna tih pasa podvrgnuto je eutanaziji [10].

Slika 24 - Projekt "Flower Power" Sophie Gamand
(Izvor: <http://www.sophiegamand.com/>)

Projekt kojim se željelo prikazati u boljem svijetlu pse iz Američkog skloništa *Humane Society of Utah* rezultirao je udomljavanjem većine pasa, točnije njih 93.26% iz projekta. Sklonište je započelo suradnju s fotografkinjom Guinnevere Shuster kojoj je ideja bila prikazati pse kako bi stvarno izgledali kad bi im ljudi pružili priliku i otvorili vrata svog doma. Kod ljudi često kruži stigma da su napušteni psi tužni, izgladnjeli, puni strahova i iz tog razloga im često ne daju šansu prilikom odluke o nabavljanju kućnog ljubimca. Stoga su ovi psi prikazani drugačije, na zabavan način u stilu photo bootha ⁴ odnosno po 4 fotografije, pokazuje se interakcija pasa s poslasticama, igračkama i kamerom. Uhvaćeni su u raznim ekspresijama i pokretima koje pokazuju njihovu pravu individualnu osobnost (slika 25) [10].

⁴ Stil fotografiranja koji se sastoji od 4 fotografije jedna pokraj druge

*Slika 25 - Guinnevere Shuster's Photo Booth
(Izvor: <https://www.facebook.com/GuinnevereShusterPhotography/>)*

Crne pse i crne mačke puno je teže udomiti, ne zna se zašto točno, ali pretpostavlja se da je razlog taj što izazivaju negativne konotacije. Ne ispadaju dobro na fotografijama upravo zato što ih je zbog crne boje teško fotografirati i ne ističu se od ostalih životinja drugih boja. Iz tog razloga je Guinnevere Shuster odlučila napraviti još jednu seriju fotografija inspiriranu prethodno spomenutom fotografkinjom Sophie Gamand i njenim projektom *Flower Power*. Shuster je umjesto Pit Bullova uzela crne pse na koje je stavila cvjetne krune (slika 26). Projekt je bio uspješan jer je također većina pasa nakon njega bila uspješno udomljena [11].

*Slika 26 - Guinnevere Shuster, Black Dogs
(Izvor: <https://www.facebook.com/GuinnevereShusterPhotography/>)*

Još jedan uspješan projekt koji je rezultirao udomljenjem fotografiranih pasa je onaj fotografkinje Shaine Fishman. Projekt je također posvećen crnim psima i nosi naziv *Overlooked Black Dogs*. Psi su fotografirani iza crne pozadine te je fokus stavljen na njihove oči što je rezultiralo vrlo emotivnim portretima (slika 27). Osim što se htjelo

udomiti pse, tim se projektom htio staviti naglasak na udomljavanje crnih pasa, kako bi se podigla svijest o tom problemu [12].

Slika 27 - Overlooked Black Dogs, Shaina Fishman
(Izvor: <https://mymodernmet.com/black-dog-portraits-shaina-fishman/>)

Crni psi nisu jedini koji imaju poteškoće prilikom udomljavanja. Razni ozljeđeni psi ili oni s ožiljcima također teško pronalaze svoje domove, a Fotograf Richard svojom je serijom fotografija pod nazivom *Rescue Me* htio te životinje približiti ljudima. Serija je prikazivala pse koji su imali težak život te koje je životni put naveo u sklonište pasa. Neki od pasa imali su rane, oštećenja i ožiljke, a fotograf ih je odlučio fotografirati iza obične bijele pozadine kako bi dopustio da ispričaju svoju priču [13] (slika 28).

Slika 28 - Rescue Me, Richard Phibbs
(Izvor: <https://mymodernmet.com/richard-phibbs-rescue-me/>)

Po svojoj kreativnosti i hvatanju nevjerojatnih ekspresija lica životinja poznata je njemačka fotografkinja Elke Vogelsang. Njene fotografije odražavaju karakter i duh fotografiranog psa koji ne prolazi nezapamćen (slika 29). Web stranica *500 px*, koja služi i kao svojevrsni portfolio za fotografe uvrstila ju je među najbolje fotografe kućnih

ljubimaca. Budući da je i sama udomila svoja tri psa, glasno i javno podiže svijest o udomljavanju i pruža svoje fotografske usluge raznim skloništima [14].

Slika 29 - Elke Vogelsang
(Izvor: <https://500px.com/wieselblitz>)

Osim već spomenutih problematičnih skupina pasa (psi crne boje i ozlijeđeni), svoj dom teško pronalaze i stariji psi. Ovu činjenicu htjela je promijeniti fotografkinja Lori Fusaro projektom *Silver Hearts* kojim se želi potaknuti na udomljavanje starijih pasa koji često ostanu u sjeni mlađih (slika 30). Projekt stavlja važnost na pozitivne strane udomljavanja tih pasa. Fotografkinja često objavljuje sretno udomljene fotografije kako bi pokazala da je projekt urodio plodom i da za takve starije životinje ima mjesta u domovima [10]. Dirnuta ranije spomenutim problemom Stacey Gammon je u suradnji s *Mr. Mo Project*, koji stare i bolesne pse spašava od eutanazije i pronalazi im domove, napravila seriju fotografija. Serija se sastojala od fotografija sedamnaest starijih pasa i nosila je ime *The Gift of Golden Years* (slika 31) [17].

Slika 30 - "Silver Hearts", Lori Fusaro
(Izvor: <https://www.photocontestinsider.com/photographers-supporting-animal-adoption/>)

Slika 31 - The Gift of Golden Years, Stacey Gammon
(Izvor: <https://nymodernmet.com/stacey-gammon-gift-of-golden-years/>)

Jedan od kreativnijih pristupa fotografiji napuštenih životinja pružali su fotograf Stuart Holroyd i *Bay Tree Rescue* sklonište. Njihova kolaboracija na projektu pokazala je da postoji mnogo načina kako fotografiju učiniti zanimljivom i drugačijom. Ideja ovog projekta bila je staviti pse u bajkoviti, čudesni svijet, prikazati ih kao bajkovita bića (slika 32) [10].

Slika 32 - Bay Tree Project, Stuart Holroyd

(Izvor: <https://www.photocontestinsider.com/photographers-supporting-animal-adoption/>)

Osim što fotografije pasa moraju lijepo izgledati, one se moraju i isticati kako bi privukle pažnju na njih. Primjer ovog tipa fotografije nalazi se u projektu Poljske neprofitne organizacije *Po Psu Ta Moda* koja želi dokazati da su psi u skloništima jednako lijepi kao i bilo koji drugi psi. Projekt, koji je i danas u tijeku, crpi inspiraciju iz poznatih modnih časopisa *Vogues* i *Harper's Bazaara*. Rekreiraju njihove naslovnice sa psima te ih objavljuju usporedno (slika 33). Rezultati su humoristični i pamtljivi prikazi pasa koji većinom budu uspješno udomljeni [19].

Slika 33 - Po Psu Ta Moda

(Izvor: <https://www.facebook.com/popsutamoda/>)

Fotografije koje imaju pozitivnu poruku većinom su te koje izazivaju i pozitivne emocije kod ljudi. Kako se uglavnom stavlja naglasak na životinje koje još nisu pronašle svoj dom, fotograf Theron Humphrey u suradnji s Purinom odlučio je pružiti i drugu stranu priče, napraviti seriju fotografija koja prikazuje sretno udomljene pse i njihove obitelji. Serija je dobila ime *Why We Rescue*, a nastajala je godinu dana. Cilj fotografija bio je pokazati ljudima da su to psi kao i svi drugi te da i oni mogu pružiti veliku ljubav. Predrasude o napuštenim životinjama prisutne su kod velikog broja ljudi, a ove fotografije htjele su ih srušiti [18] (Slika 34).

Slika 34 - Why We Rescue, Theron Humphrey
(Izvor: <https://mymodernmet.com/theron-humphrey-why-we-rescue/>)

Što se tiče kampanja i fotografija napuštenih životinja na domaćem području, u Hrvatskoj prevladavaju kampanje s poznatim osobama koje promoviraju udomljavanje životinja (slika 35). One privuku medijsku pažnju no nažalost nemaju nekih većih konkretnih rezultata u porastu broja udomljavanja (intervju). Često takve fotografije i kampanje u prvi plan stave poznate osobe kao njihovu svojevrsnu promociju a ne sam problem napuštenih životinja. Naravno, ovo nije jedini način predstavljanja napuštenih životinja putem fotografije.

Slika 35 - Kampanja "Neka tvoj izbor bude udomljavanje", Prijatelji životinja u suranji s Gradskim uredom za poljoprivredu i šumarstvo grada Zagreba, 2012.

(Izvor: <https://www.moj-posao.net/HR/Articles/Details/71677/Neka-tvoj-izbor-bude-udomljavanje/2/>)

Sklonište *Dumovec* svake godine radi serije fotografija, razne kampanje, promotivne materijale, kalendare kako bi prikupili prihod i podignuli svijest o ovome problemu. Jedna od najuspješnijih kampanja koja je bila popraćena medijskom pažnjom svakako je bila ona iz 2016. godine po uzoru na Stuarta Holroyda *Bajke za topli dom*. U njoj su životinje stavljene u kontekst bajke u kojoj one pričaju priču (slika 36). Kalendar s tom pamtljivom porukom osmislila je Gordana Popović, dugogodišnja volonterka skloništa *Dumovec*.

Slika 36 - "Bajke za topli dom", Gordana Popović, Azil Dumovec

Kalendar za 2019. godinu prati naziv *U dobrim rukama* u kojem se nalaze fotografije životinja koje su volonteri spasili. Fotografije su nastale na licu mjesta, u trenu kada su volonteri primili napuštenu životinju kako bi ju odveli u sigurno utočište (slika 37) [20].

Slika 37 - "U dobrim rukama", Azil Dumovec

(Izvor: <http://www.azilzagreb.com/skloniste-dumovec-proizvod-clanak-kalendar-u-dobrim-rukama--230>)

Mreža za zaštitu životinja koju čini više od 40 udruga je 2018. godine pod sloganom *Ljubav se ne kupuje* diljem Hrvatske postavila plakate s fotografijama životinja koje trebaju dom. Kampanja je putem tih plakata htjela upozoriti na čipiranje i na važnost propisivanja trajne sterilizacije kao kontrole razmnožavanja mačaka i pasa. Na svakom plakatu bile su prikazane različite životinje koje traže svoj novi dom (slika 38) [22].

*Slika 38 - Kampanja "Udomi, ne kupuj", Mreža za zaštitu životinja
(Izvor: <https://prijatelji-zivotinja.hr/index.hr.php?id=3610>)*

Iz prethodno navedenih primjera može se doći do zaključka da u Hrvatskoj nedostaje više kreativnijih pristupa ovom tipu fotografije, koji bi privukli pažnju na napuštene životinje. Fotografija je ta koja ima glavnu riječ u kampanjama, promotivnim materijalima i objavama na društvenim mrežama. Bez njih ljudi ne bi znali kako životinja izgleda, ne bi ih dirnula priča o njoj, ne bi se zainteresirali za njeno udomljavanje. Samim time pokazuje se njen veliki utjecaj i kakvu moć ima. No, sve ovo bi bilo nemoguće bez glavnog alata iza kojeg se krije kvalitetna fotografija, fotoaparata.

2.3. Oprema za fotografiranje

Od nastanka fotoaparata se pokazalo da su ljudi uvijek pokazivali tendencije prema fotografiranju životinja. Samo prije je to bilo teže zbog početaka razvijanja novo nastale tehnologije fotoaparata. Prije je izazovno bilo snimiti fotografiju životinje u pokretu, no kako je tehnologija napredovala danas je to postao puno jednostavniji proces. Iza tog jednostavnijeg procesa i dalje se kriju informacije i zadaci koje treba naučiti, proći i razumjeti.

Prije nego se iznesu konkretne informacije vezane za fotografsku opremu koja se preporučuje za fotografiranje životinja, pogotovo onih u azilima, treba naglasiti da su fotoaparat i sva dodatna oprema koja dolazi s njim samo alat kojim se stvara. O tome kako će fotografije ispasti ovisi isključivo o fotografu jer i najjeftiniji fotoaparat u pravim rukama može postići puno više rezultata i kvalitetnije fotografije od skupocjenog fotoaparata u rukama osobe koja njime ne zna rukovati. Stoga je bitno upoznati fotoaparat kojim se rukuje, koje sve funkcije ima, kako bi se s njim mogle dobiti što kvalitetnije fotografije.

U ovom radu će se proći kroz najbitnije tehničke postavke fotoaparata na koje treba obratiti pažnju prilikom fotografiranja životinja.

2.3.1. Objektiv

Prva stavka koja će se spomenuti su objektiv jer su alat koji zajedno s fotoaparatom čini cjelinu. Može se reći da su objektiv oči fotoaparata. Tehnička definicija govori da je to opto-mehanički sustav koji ima funkciju prikupljanja i usmjeravanja svjetla na senzor fotoaparata. Glavne postavke objektiva dijele se na otvor zaslona koji regulira dubinsku oštrinu fotografije i hoće li objekt snimanja biti uklopljen u pozadinu ili izdvojen iz nje te na vidni kut kojem se određuje „širina“ snimane scene. Te dvije postavke imaju utjecaj na interpretaciju fotografije [2].

Ovisno o vidnom kutu proizlazi osnovna podjela objektiva na: širokokutne, srednje (standardne) i teleobjektive (uskokutne). Daljnja podjela može se još napraviti i na fiksne (prime objektiv) ili promjenjive (zoom objektiv) žarišne duljine ⁵ [2].

⁵ Udaljenost između optičkog središta objektiva i senzora na kojem nastaje oštra slika kad je udaljenost postavljena na beskonačno [2]

Srednji objektivi imaju žarišnu duljinu od oko 40 mm do 60 mm. Među njima je svakako najpoznatiji 50 mm jer ima vidni kut od 46° koji odgovara vidnom kutu ljudskog oka. Taj objektiv ujedno je dio opreme gotovo svakog fotografa koji se bavi fotografiranjem životinja jer pruža realan prikaz stvarnosti bez izobličenja [2].

Širokokutni objektivi imaju žarišnu duljinu manju od 35 mm, a samo ime govori da im je i vidni kut širok (od 62° do 180°). Kod fotografiranja objekata koji su bliži fotoaparatu pruža izobličenja i ti se objekti čine znatno većima nego od onih udaljenih. Zbog minimalne udaljenosti izoštravanja mogu se približiti objektu snimanja vrlo blizu što u životinjskoj fotografiji uz dodatna izobličenja pruža vrlo humoristične prikaze životinja. Ovi su objektivi odličan izbor kad se značaj želi staviti na interakciju životinje s prostorom u kojem se nalazi upravo zbog svog širokog kuta [1,2].

Teleobjektivi imaju žarišnu duljinu veću od 70 mm, a zbog svoje specifične karakteristike približavanja udaljenih objekata snimanja koriste se za snimanje portreta životinja i životinja koje se boje čovjeka ili potencijalno pružaju opasnost za njega [1,2].

Zoom objektivi nude nekoliko žarišnih duljina što im je i najveća prednost. Pružaju praktičnost i brzinu kod kadriranja i snimanja, bez potrebe za mjenjanjem objektiva što znači da će fotograf nositi manje opreme sa sobom i biti fleksibilniji. Zbog svoje građe imaju manju svjetlosnu jačinu tj. ne mogu pružiti velike otvore zaslona što nekada može biti problem kod fotografiranja životinja. Za fotografiranje životinja poželjno je imati objektivne kojima otvor zaslona ide najmanje do $f/2.8$ kako bi kroz njega prošlo što više svjetlosti što će omogućiti velike brzine okidača, kako bi se dobile oštre i pravilno eksponirane fotografije. Osim što omogućava veću brzinu okidača, veći otvor zaslona pruža zamućenu pozadinu odnosno takozvani *bokeh*⁶. No, upravo zbog svoje svestranosti bez obzira na manjak svjetlosne jačine čest su odabir fotografa za životinje. Fotografiranje životinja dinamično je i zahtjevno, a s ovim objektivom fotograf je spreman na sve situacije [1,2].

⁶ Izvorno japanski izraz koji označava neoštrinu u slici, tj. subjektivnu estetsku kvalitetu dijelova fotografije koji nisu u fokusu [2].

Uz dobar odabir objektiva potrebno je savladati i tehničke postavke fotoaparata s kojima će biti lakše fotografirati životinje.

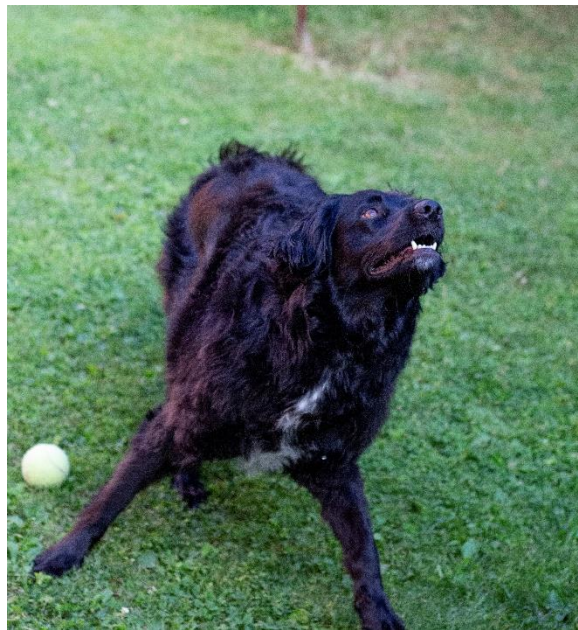
2.3.2. Fotoaparat

Prije nego se skrene pozornost na glavne postavke fotoaparata i kako se one mogu primijeniti kod fotografiranja životinja, treba napomenuti da prilikom odabira fotoaparata značaj se stavlja i na njegovu težinu i dizajn. Životinje se stalno kreću što od fotografa iziskuje da se stavi u razne neudobne pozicije poput klečanja na koljenima ili ležanja na podu, da se uspije približiti životinji i dobiti zanimljivu fotografiju. U takvim situacijama poželjno je imati lakši fotoaparat. Dizajn fotoaparata uvelike olakšava posao fotografiranja ako su gumbi za mijenjanje postavki blizu prstima kako bi njihove promjene bile brže i jednostavnije.

Zbog toga što su subjekti fotografiranja nemirni prva bitna postavka fotoaparata je **izoštavanje**. Brzo izoštravanje omogućava praćenje brzih izmjena kretanja životinje što rezultira oštrim subjektima na fotografijama. Svaki fotoaparat ima tri načina izoštravanja: pojedinačno, kontinuirano i promjenjivo automatsko izoštravanje [2]. Za fotografiranje životinja najpoželjnija su zadnja dva, kontinuirani i promjenjivi automatski fokus [1]. Kontinuirani je namijenjen za izoštravanje subjekta u pokretu jer izoštrava točku fokusa sve dok je okidač pritisnut do pola dok promjenjivo automatsko izoštravanje kombinira pojedinačno i kontinuirano tj. nakon pojedinačnog automatskog izoštravanja objekta, ako se objekt počne kretati, fotoaparat će taj pokret detektirati i promijeniti u kontinuirani auto fokus [2]. Manualni fokus se rijetko kad koristi kod fotografiranja životinja upravo zato što je fotografiranje dinamično i brzo. Ako dođe do situacije gdje autofokus ne može objekt pravilno izoštriti s manualnim fokusom će se dobiti više na preciznosti [1].

Druga bitna postavka je **brzina zatvarača**. Zatvarač u određenom vremenu propušta svjetlo koje eksponira senzor a njegova brzina određuje vrijeme osvjetljivanja tog senzora [2]. Što je duže zatvarač otvoren (dugo vrijeme eksponiranja) to više svjetlosti propušta na senzor. Što se brže zatvarač otvori i zatvori (kratko vrijeme eksponiranja) manje svjetlosti dolazi do senzora [1]. Kod fotografiranja nemirnih životinja bitno je odrediti pravilnu brzinu zatvarača. Veća brzina rezultira oštrijom fotografijom što omogućuje zamrznuti pokret životinje, prikazati njene emocije i uloviti bitne trenutke koji su se mogli

propustiti fotografiranjem sporijom brzinom zatvarača (slika 39). To ne znači da se kod fotografiranja životinja mora isključivo imati velika brzina zatvarača. Kod manje brzine mogu se dobiti kreativni i dinamični kadrovi korištenjem tehnike *panninga*⁷ u kojoj se životinja fotoaparatom prati prilikom fotografiranja. Manja će brzina zatvarača pozadinu učiniti zamućenom i dobit će se privid brzine i brzog kretanja, dok će životinja ostati u fokusu i oštra [1].

*Slika 39 - Fotografija psa kod velike brzine zatvarača
(f/3.2; 1/2500; ISO 3200; 50 mm)*

Kada se povećava brzina zatvarača, smanjuje se vrijeme za koje će na senzor dolaziti svjetlo kao što je prethodno i navedeno. Ako je fotograf u lošim svjetlosnim uvjetima, i ako mu je zaslon maksimalno otvoren, no i dalje dobiva tamnu fotografiju može iskoristiti postavku **ISO**. ISO je mjerilo osjetljivosti filma, a veći ISO broj označava veću osjetljivost na svjetlo. [2] Stoga je poželjno imati fotoaparat koji pruža korištenje visokog ISO-a bez naznake šuma. ISO je koristan kod fotografiranja u zatvorenim prostorima, kod vanjskog fotografiranja u kojima nemamo pristup bljeskalici ili nekom studijskom osvjetljenju. Kad se životinje kreću, npr. u zatvorenom prostoru, preporuke su povećati ISO između 1250 i 1600 i otvoriti zaslon na f 1.4-f 2.8 kako bi i dalje mogli imati veću brzinu zatvarača. Kada je izvor svjetlosti dostajak, kao npr. popodneвно sunce preporuke

⁷ Eng. *Panning – praćenje motiva u pokretu

su držati ISO na što nižoj vrijednosti (100-200). Ako se fotografira subjekt u pokretu poželjno bi bilo ISO povećati na 400-800 vrijednosti, ovisno o brzini kretanja subjekta [1].

Prethodno je bilo navedeno kako je za fotografiranje životinja poželjno imati objektiv koji ima mogućnost što većeg **otvora zaslona** kako bi što više svjetlosti prošlo kroz njega. Veći otvor zaslona pruža i odvajanje objekta od pozadine njenim zamućivanjem. On se označava f-brojem⁸. Manji f-broj propušta više svjetla kroz objektiv (između f/1.2 i f/2.8), dok veći f-broj propušta manje svjetla (između f/16 i f/22). Ovi su brojevi bitni jer omogućavaju kontroliranje odvajanja objekta od pozadine tj. polja dubinske oštine⁹. Ono može biti pliće ili dublje. Plitko označava da će samo jedan mali dio fotografije biti oštar tj. u fokusu (mali f-brojevi), dok duboko označava da će veliki dio fotografije ili cijela fotografija biti oštra (veliki f-brojevi) (slika 40). Osim otvora zaslona na polje dubinske oštine utječu još žarišna duljina objektiva i udaljenost od objekta snimanja. Širokokutni objektiv zahvaćaju širi kut slike te prividno daju izgled veće dubinske oštine; za razliku od teleobjektiva koji imaju užu kut. Kod udaljenosti vrijedi pravilo da što je fotograf bliže snimanom objektu, smanjit će se područje dubinske oštine na fotografiji [2]. Kod fotografiranja životinja kakve će biti optimalne postavke ovisi o situaciji i kakav se izgled fotografije želi postići također ovisi o kretanju objekta, želi li se objekt odvojiti od pozadine i koliko svjetlosti je na raspolaganju prilikom fotografiranja i dr. [1]

⁸ Omjer žarišne duljine objektiva i promjera otvora objektiva [2]

⁹ Područje prihvatljive oštine na fotografiji [2]

Slika 40 - Korištenje male dubinske oštine ($f/1.8$; $1/160$; ISO 100; 85 mm)

Na gotovo svakom fotoaparatu, na tijelu se može vidjeti funkcijski kotačić na kojem se nalaze razni načini snimanja. Svaki fotoaparat ima tri osnovna **načina snimanja**: automatski, poluautomatski i ručni. Kod automatskog načina snimanja fotoaparat sam prepoznaje scene i na temelju njih zadaje postavke koje su najbolje za nju. Ovaj način snimanja najviše se koristi kod osoba koje tek počinju učiti o fotografiji jer su sve vrijednosti već definirane od strane fotoaparata što onemogućava potpunu kreativnu slobodu. Poluautomatski i ručni način snimanja namijenjeni su fotografima koji upravo to žele. Oni su označeni sa: P, A, S, M, B [2].

P (*Programmed Autoexposure*) je programirani poluautomatski način snimanja u kojem fotoaparat određuje optimalan otvor zaslona i brzinu zatvarača, a ISO vrijednosti određuje fotograf [2].

Kod **A** (*Aperture priority Auto*) načina snimanja prioritet je otvor zaslona. Koristi se kad se važnost želi staviti na kontrolu dubinske oštine [2]. Ovaj način rada dosta se koristi u radu sa životinjama jer omogućava brzo mijenjanje otvora zaslona kako bi se životinja što bolje izdvojila od pozadine, pogotovo ako pozadina ima puno informacija te je „zatrpana“, što neprivlačno izgleda na fotografiji [1].

S (*Shutter Priority Auto*) važnost stavlja na kontrolu brzine zatvarača [2]. Korištenjem ovog načina rada dobivaju se dinamični i „zamrznuti“ pokreti što je glavni fokus kod fotografiranja životinja.

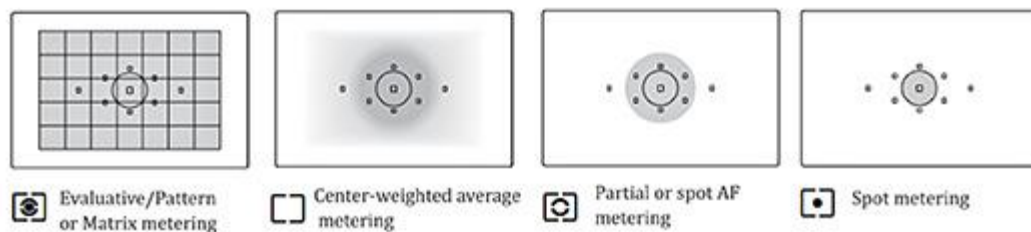
M (*Manual Mode*) je način rada koji pruža najveću slobodu fotografu, tj. najveću kontrolu nad njegovim fotoaparatom jer on određuje sve postavke. Prilikom fotografiranja

životinja ovaj način se najviše koristi kod zahtjevnih osvjetljenja (fotografiranje crnih ili bijelih životinja koje je teže pravilno osvjetliti). Njegov nedostatak u ovom tipu fotografije je taj što se subjekti dosta brzo kreću i jako je teško brzo mijenjati postavke i uloviti svaki bitan kadar. Najbolje dolazi do izražaja u kontroliranim uvjetima gdje su životinje mirnije i gdje fotograf ima vremena odabrati najbolje postavke kako bi izvukao najviše od snimanja [1].

B (Bulb) je način snimanja koji se koristi kad je potrebno vrijeme ekspozicije dulje od 30 sekundi, a on se ne koristi prilikom fotografiranja životinja [2].

Kod fotografiranja životinja, pogotovo onih crne ili bijele boje, uvijek je težak zadatak pravilno ih osvjetliti. Poznavanje **načina mjerenja svjetla** na fotoaparatu taj zadatak čini lakšim. Svaka kamera u sebi ima ugrađen svjetlomjer koji se aktivira pritiskom okidača do pola. On mjeri količinu svjetlosti na snimanoj sceni i na temelju toga se dobiva informacija vezana za osvjetljenje.

Tri su osnovna načina mjerenja svjetla: mjerenje u točki, centralno-prosječno mjerenje i multisegmentalno mjerenje (Slika 41) [2].

*Slika 41 – prikaz načina mjerenja svjetla
(Izvor: Beautiful Beasts A Creative Guide To Modern Pet Photography, Jamie Pflughoeft)*

Mjerenje u točki precizno mjeri svjetlo malog dijela objekta ili scene. Mjerenje se obavlja u sredini, a koristi se kod situacija kad je pozadinsko osvjetljenje jako ili kad se neki svijetli objekt nalazi ispred tamnije pozadine [2]. Koristi se u kontroliranim uvjetima poput studijske fotografije upravo zbog preciznosti koju nudi. Svoj potencijal najbolje pokazuje prilikom fotografiranja specifične ekspozicije nekog specifičnog dijela scene poput crnih ili bijelih životinja. S ovim mjerenjem je teže raditi dok se životinje kreću jer to kretanje iziskuje stalne promijene ekspozicije [1].

Djelomično mjerenje je način rada koji prekriva veću površinu kadra od mjerenja u točki. Ono mjeri intenzitet svjetla u sredini tražila¹⁰ i koristi se kad se snima objekt osvjetljen od iza, a žele se izvući njegovi detalji (Slika 42) [1, 2].

Centralno-prosječnog mjerenje vrši se na području cijelog tražila. Ono uzima prosječnu vrijednost cijele scene s naglaskom na centar tražila [2]. U životinjskoj fotografiji ovaj način se najviše koristi kod vanjskog fotografiranja kako bi se pravilno eksponirali svi dijelovi scene (drveće, životinja, tlo) [1].

Multisegmentalno ili evaluacijsko mjerenje je tvornički zadano kod fotoaparata. Mjerenje svjetla se obavlja u cijeloj sceni, uz naglasak na područje oko točke fokusa koja se koristi pri snimanju [2]. Koristi se kada se snimaju raznoliki tonovi od svjetlijih do tamnijih [1].

Slika 42 - prikaz korištenja djelomičnog mjerenja; 24mm, f/1.4, 1/2500, ISO 320, Aperture priority

(Izvor: Beautiful Beasts A Creative Guide To Modern Pet Photography, Jamie Pflughoeft)

Ako se želi snimiti serija fotografija nekog pokreta poput psa u trčanju, važno je poznavati opcije **načina okidanja**. Postoje tri načina okidanja: pojedinačno, kontinuirano okidanje i okidanje s vremenskom odgodom.

¹⁰ Dio fotoaparata koji služi za određivanje kadra, odnosno kroz njega fotoaparat gleda ono što će fotografirati [2]

Pojedinačno okidanje je tvornički postavljeno i svaki put kada se pritisne okidač, okine se samo jedna fotografija i to je najčešće korišten način kod fotografiranja životinja. Kod okidanja s **vremenskom odgodom** pritiskom okidača fotografija se snima nakon 2 ili 10 sekundi, ovisno o trajanju vremenske odgode, što nije idealno za fotografiranje životinja jer se ne može predvijeti kako će životinja reagirati za par sekundi.

Kontinuirano okidanje omogućava kontinuirano snimanje fotografija dok god je pritisnut okidač tj. dok se ne popuni privremena memorija aparata ili memorijska kartica. Koristi se kod fotografiranja pokreta (prethodno navedeni primjer psa u trčanju) [2, 1]. (slika 43).

Slika 43 – kontinuirano okidanje; 20mm, f/4.5, 1/400 second, ISO 320
(Izvor: *Beautiful Beasties A Creative Guide To Modern Pet Photography*, Jamie Pflughoeft)

Fotografija nekad ima čudne tonove boje koji uživo nisu postojali. To je zbog toga što postoje razni izvori osvjetljenja dok se fotografira, prirodnog poput Sunca i umjetnog poput lampi sa žarnom niti, bljeskalice i dr. Svi ti izvori ostavljaju drugačije tonove na fotografijama jer imaju različitu temperaturu boje svjetla koja se označava u stupnjevima kelvina (K) [2].

S postavkom **podešavanje bijele boje** takva se osvjetljenja stavljaju u kontrolu. Fotoaparati imaju opciju automatskog podešavanja ravnoteže bijele¹¹ (AWB – *automatic white balance*) koja dosta dobro funkcionira u uobičajenim uvjetima. No prilikom određenih, problematičnih osvjetljenja potrebno je ručno podesiti neku drugu opciju bijele kako bi se što bolje i realnije prikazala boja svjetla kakvu vidi ljudsko oko [2] (Slika 44 i 45). Primjer gdje postoji mogućnost da će fotoaparat pogrešno procijeniti vrijednosti je fotografiranje u sjeni, pogotovo ako pas ima crno krzno. Drugi primjer je fotografiranje psa narančaste boje za vrijeme zalaska Sunca [1] gdje će AWB postavka „višak“ toplijih tonova kompenzirati pojačavanjem hladnih (plavih) tonova. Dobit će se

¹¹ Koristi se za podešavanje boja kako bi bijeli objekti bili prikazani kao bijeli

fotografija koja neće odgovarati onome što ljudsko oko vidi te će se izgubiti njena čar [2]. Prilikom fotografiranja aktivnih životinja koje stalno mijenjaju poze i lokacije fotografiranja, nekad se ne stigne pronaći odgovarajuća ravnoteža bijele za sve situacije i sva osvjetljenja. Naknadno se ta ravnoteža može lako postići i u softverskom programu za obradu fotografije. Ponekad je bolje uhvatiti pravi trenutak, dinamični kadar u kojem se prikazuje karakter životinje s lošijom ekspozicijom pa kasnije takvu fotografiju doraditi u post procesu nego propustiti priliku trenutka radi postizanja tehnički kvalitetne fotografije [1].

AUTOMATSKA POSTAVKA	AWB ☀️	Auto (oko 3000 K - 7000 K) Dnevno svjetlo (oko 5200 K)
PREDEFINIRANE POSTAVKE	🏠 ☁️ 💡 ⚡️	Sjena (oko 7000 K) Oblačno, sumrak, zalazak Sunca (oko 6000 K) Žarulja (oko 3200 K) Bijela neonska rasvjeta (oko 4000 K) Bljeskalica (oko 6000 K)
RUČNE POSTAVKE	👉 K	Ručno podešavanje (oko 2000 K - 10000 K) Temperatura boje (oko 2800 K - 10000 K)

Slika 44 - Postavke ravnoteže bijele

(Izvor: Osnove digitalne fotografije, Maja Strgar Kurečić)

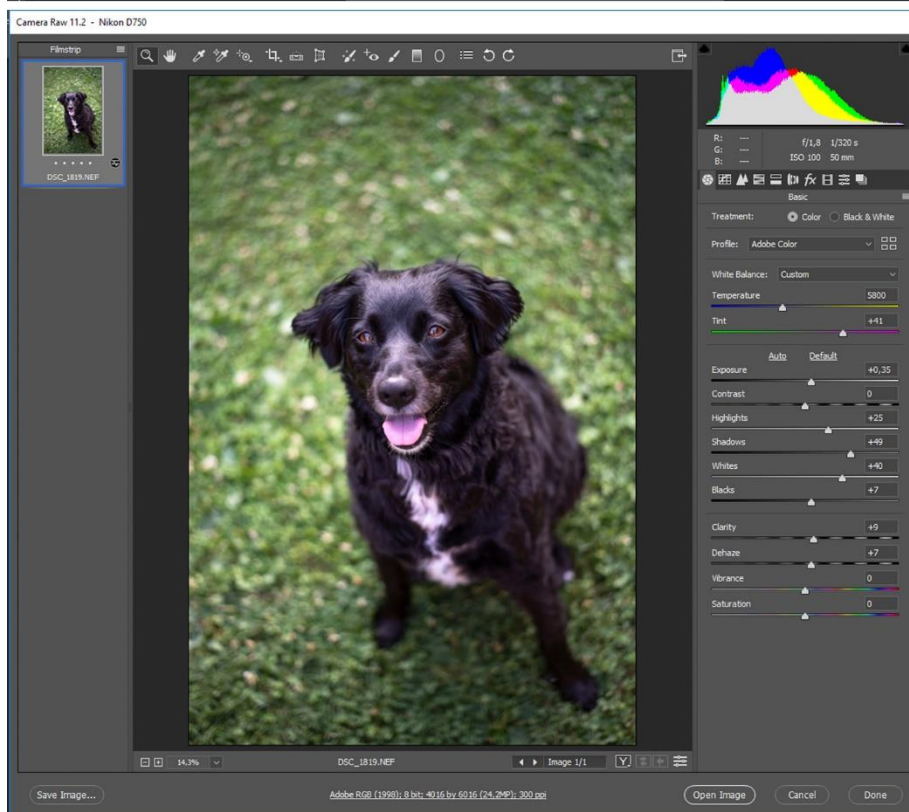
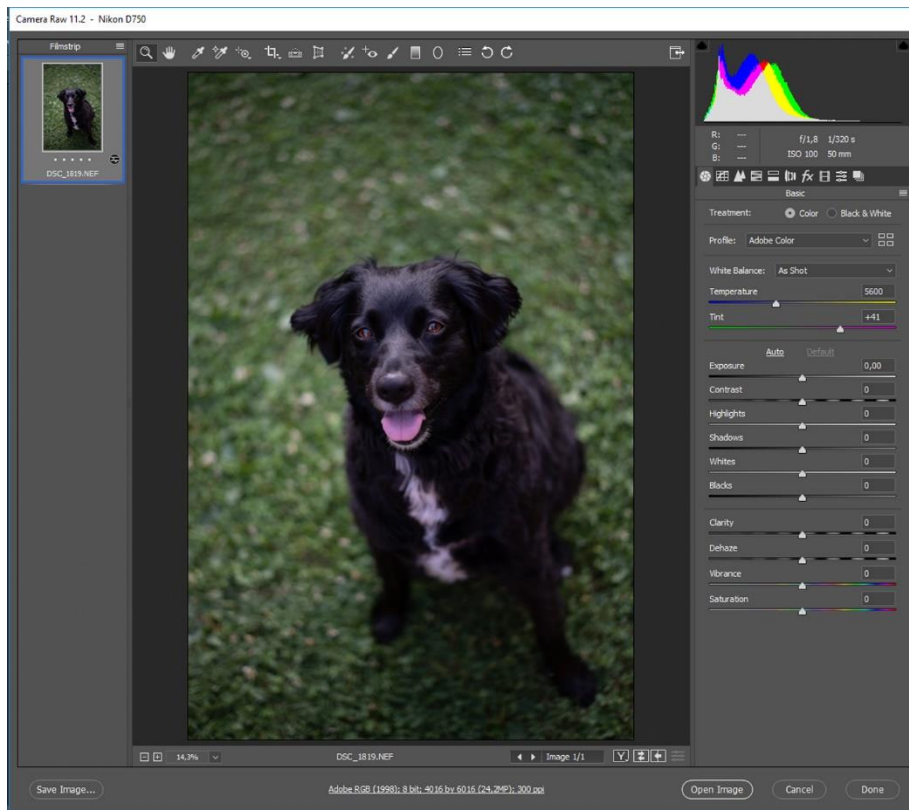

Slika 45 - Prikaz ravnoteže bijele na fotografijama

(Izvor: Beautiful Beasties A Creative Guide To Modern Pet Photography, Jamie Pflughoeft)

Fotoaparati snimane fotografije mora na neki način i spremiti na memorijske kartice. Tu glavnu ulogu preuzimaju **formati zapisa**. Digitalni fotoaparati imaju mogućnost spremanja fotografija u 3 različita formata zapisa: jpg, tif i raw. Iako je najučestaliji izbor kod početnika i osoba kojima ne trebaju veliki formati jpg format, on ne omogućava visoku kvalitetu fotografije jer koristi kompresiju podataka s gubitcima. Stoga je glavni izbor profesionalnih fotografa i osoba koje žele veliku kvalitetu svojih fotografija raw format. On zadržava sve podatke koje je senzor zabilježio pri fotografiranju bez obrade i

kompresije. Izuzetno je bitan zbog lakše manipulacije fotografije u post procesu jer pruža veliku kontrolu nad interpretacijom snimljene slike [2] (slika 46). Kako bi vrijeme provedeno u post procesu bilo manje, treba koristiti alate s kojim će se omogućiti pravilnije osvjetljenje.

Slika 46 – gornja slika-prikaz raw preglednika u photoshopu prije manipulacije fotografije; donja slika-prikaz raw prozora u photoshopu nakon manipulacije, izvučeni su detalji iz sjena i povećana je ekspozicija bez da se narušila kvaliteta fotografije

2.3.3. Bljeskalice

Nekada na terenu, gdje fotograf snima fotografije ne postoji dobro osvjetljenje i iz tog razloga mora biti spreman na takve situacije. Zbog toga su dio svake fotografske opreme bljeskalice koje se mogu podijeliti na ugrađene, vanjske i studijske. Ugrađene se bljeskalice nalaze na većini kompaktnih i poluprofesionalnih SLR¹² modela. One imaju manji domet i nemaju mogućnost kontroliranja smjera bljeska. Vanjske bljeskalice se pričvršćuju na fotoaparatus preko vrućeg kontakta¹³ bilo da se na njega pričvršćuju direktno ili putem kabla odnosno bežično (*off-camera flash*) [2]. Kod fotografiranja u slabijim svjetlosnim uvjetima pri kojima se želi dobiti velika dubinska oština i zamrznuti pokret bez utjecanja na kvalitetu koristi se bljeskalica kao dodatni izvor svjetlosti. Bljeskalica je od velike koristi i kod vanjskog fotografiranja kada je sunce jako. Pozicionirana ispod objekta osvjetljuje objekt iz donjeg kuta te tako pruža njegovo ravnomjerno osvjetljavanje. Za takve situacije koristi se *off-camera* bljeskalica. One pružaju fleksibilnost i neovisnost o poziciji fotoaparatusa za osvjetljavanje scene te su prvi izbor fotografa koji fotografiraju životinje. Osim što daju fleksibilnost, pružaju i najprirodniji izgled osvjetljenja na fotografiji [1].

Kod prostorije slabijeg osvjetljenja bljeskalicu treba usmjeriti na dio sobe koji je svijetle boje jer će se svjetlost onda ravnomjerno raspršiti po prostoriji. Direktno usmjerivanje bljeskalice prema subjektu u takvom osvjetljenju stvorilo bi jake sjene te ga preekspoziralo. Najidealnije bi bilo usmjeriti bljeskalicu prema stropu bijele boje. Treba napomenuti da se neke životinje mogu bojati bljeskalice te stoga uvijek prije fotografiranja treba napraviti par testnih fotografija kako bi se životinja opustila [1].

2.3.4. Studijska fotografija

Prilikom fotografiranja životinja, čest izbor fotografa je i studijska fotografija. Kod nje glavni čimbenik koji može utjecati na cijeli dojam fotografije je osvjetljenje. Kao česti dodatci bljeskalicama kod fotografiranja životinja u studiju, koriste se raspršivači (*Softbox*) zbog toga što imaju izrazito fino difuzno svjetlo.

¹² Zrcalno-refleksni fotoaparatus (*Single Lens Reflex*, SLR) kratica se uobičajno koristi za označavanje fotoaparatusa s izmjenjivim objektivima [2]

¹³ Kontakt na gornjem dijelu fotoaparatusa na koji se pričvršćuje bljeskalica [2]

Kako bi bljeskalica i fotoaparati bili sinkronizirani trebaju biti povezani, a tu povezanost omogućuju *triggeri* koji su zbog toga sastavni dio svake studijske opreme. Za pravilno studijsko osvjetljivanje poželjno je imati minimalno dva izvora svjetla kako bi životinja bila što bolje osvijetljena. Odlično postavljeni rasvjetni sustav se sastoji od 3 osvjetljenja: ključno svjetlo (*Key Light*) i glavno svjetlo (*Main Light*) na 45° sa obje strane životinje, i posljednje stražnje svjetlo (*Hair light*) koje se nalazi s gornje strane iza životinje kako bi naglasilo njenu dlaku. S ovim rasporedom osvjetljenja životinja se može ravnomjerno osvijetliti [25] (slika 47).

Slika 47 - Lijevo-prikaz studija za fotografiranje životinja; desno-prikaz rasporeda osvjetljenja
 (Izvor1: : *Beautiful Beasties A Creative Guide To Modern Pet Photography*, Jamie Pflughoeft; Izvor2: <https://digital-photography-school.com/tips-great-lighting-pet-photography/>)

Daljnja oprema sastojala bi se od pozadine (*Backdrop*) i namještaja ili ostalih rekvizita koji bi scenu učinili zanimljivijom. Fotografi i volonteri iz skloništa često podcjenjuju moć pozadine ispred koje se životinja fotografira. Prljavo, estetički neprivlačno okruženje u kojem se pas fotografira rezultirati će fotografijama na kojima će i on djelovati prljavo, tužno i neprivlačno (slika 91). Uvijek ako postoji mogućnost da se pas fotografira vani ili ispred šarenog zida treba je iskoristiti. Kod fotografiranja u studiju treba paziti da je pozadina ispred koje se pas slika očišćena a u post procesu da se neke nepravilnosti poput dlake na pozadini ili, otisci od šapa uklone [29].

Studio bi trebao biti dovoljno velik da omogući kretanje životinje i fotografa, a prilikom fotografiranja trebalo bi paziti da između životinje i pozadine uvijek postoji udaljenost kako bi se izbjegle neželjene sjene na pozadini [25].

Općenito kod rada sa životinjama treba biti spreman na razne nezgode, stoga u studiju treba imati sredstva za čišćenje, a kako bi se privukla pažnja životinje i nagradilo njeno strpljenje, obavezni dio opreme su razne igračke i poslastice [25]. Prednosti studijskog fotografiranja su kontrolirani uvjeti koje fotograf sam postavlja, dok kod vanjskog fotografiranja velika pažnja se pridaje vremenskim prognozama i terenu kojem se treba prilagoditi [25] (slika 48).

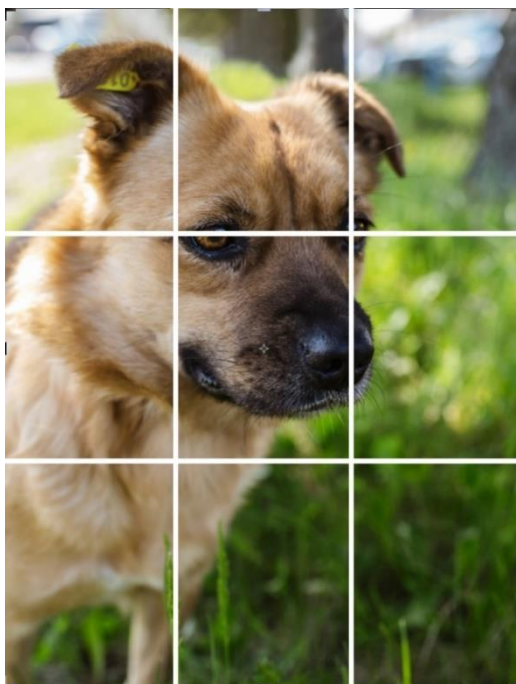
*Slika 48- Fotografija psa nastala u studiju; 25mm, f/2.8, 1/500 second, ISO 1600
(Izvor: Beautiful Beasties A Creative Guide To Modern Pet Photography, Jamie Pflughoeft)*

2.4. Kompozicija

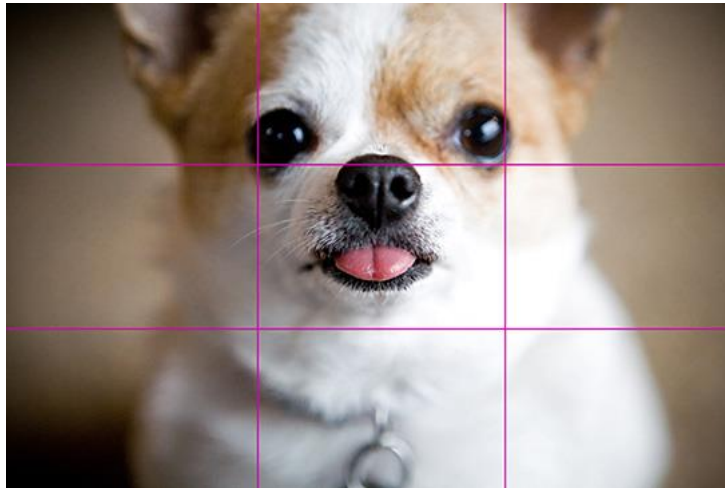
Prolaskom kroz glave elemente svakog fotografiranja ne smije se zaboraviti još jedna bitna stvar u fotografiji a to je kompozicija.

Nije tajna da zanimljivo kadrirane fotografije privuku najviše pažnje, a kod fotografiranja napuštenih životinja to je od iznimne velike važnosti. Poznavanje osnovnih kompozicijskih pravila može uvelike poboljšati fotografije i rad fotografa učiniti zanimljivijim.

Prvo pravilo kompozicije je **pravilo trećine**. Ono omogućava kreativne, dinamične, zanimljive i balansirane kompozicije. Fotografija koja ga prati trebala bi biti podijeljena u devet jednakih dijelova odnosno trećina koje su vertikalno i horizontalno raspoređene na slici (slika 49). Kako bi se kadar učinio oku privlačnijim, jedan dio subjekta bi trebao presijecati liniju. Postavljanje subjekta fotografiranja u centar kadra nije idealan pristup fotografiranju jer tada ona gubi na zanimljivosti. Ali ako se odluči centralno pozicionirati subjekt, to treba biti s namjerom i strateški napravljeno jer će oči promatrača biti privučene baš u taj centar fotografije (slika 50) [1].

Slika 49 - Pravilo trećine; $f/3.5$, $1/320$ s, ISO 250, 35 mm

Slika 50- centralno pozicioniran objekt; 70mm, f/2.8, 1/250 second, ISO 1250

(Izvor: Beautiful Beasties A Creative Guide To Modern Pet Photography, Jamie Pflughoeft)

Zanimljive kompozicije ne dobivaju se tako da je fotograf stalno iznad životinje i promatra ju iz svoje perspektive. Pravilno fotografiranje životinja zahtjeva da se fotograf spusti na **njihovu razinu**. Za pasmine nižeg rasta bi to značilo leći trbuhom na pod ili čučnuti, dok za pasmine većeg rasta biti na koljenima ili čak stajati. Bitno je spustiti se na onu razinu na kojoj oni proživljavaju i vide svijet (slika 51). Ovaj pristup će fotografiju učiniti zanimljivijom i intimnijom [1].

Slika 51 - Fotografija snimljena u ravnini subjekta; f/3.5, 1/320 s, ISO 250, 35 mm

Nekada najbolje fotografije nastanu u spontanim i neočekivanim trenucima a sa životinjama se to može postići **slijepim fotografiranjem**. Ono se odnosi na držanje fotoaparata u razini subjekta tj. životinje i stvaranje kadrirane scene bez da se gleda kroz tražilo. Ovaj način fotografiranja proizvesti će zaigrane scene iz neočekivanih kutova. Treba pripaziti da postavke budu automatske jer fotograf ne može vidjeti niti odrediti fotografiju niti kako će ona izgledati. Preporučuje se korištenje otvora zaslona f/4.5 ili više jer fotografiranjem s velikim otvorom i malom dubinskom oštrinom jer teže je ostvariti fokus, što je bitna stavka kod fotografiranja životinja. [1] (slika 52).

Slika 52- Slijepo fotografiranje; 24mm, f/2.8, 1/320 second, ISO 800;

(Izvor: Beautiful Beasties A Creative Guide To Modern Pet Photography, Jamie Pflughoeft)

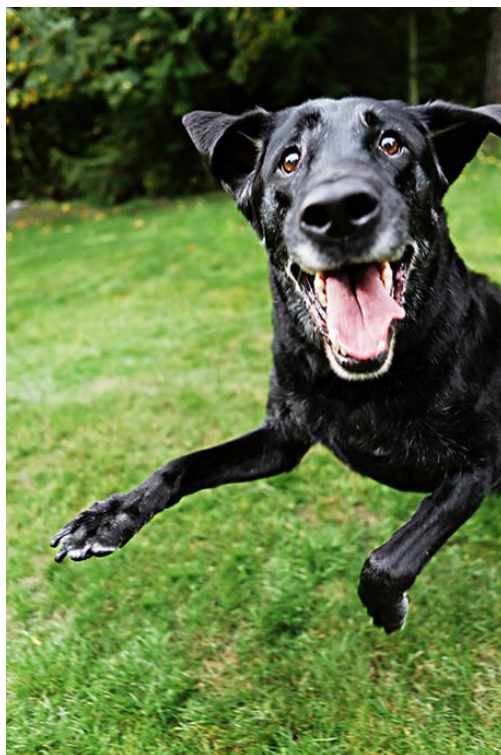
Kod fotografiranja životinja s sobu najviše privuku **oči**. Taj je element pogotovo bitan kod fotografiranja napuštenih životinja jer upravo im taj pogled može pronaći dom što se prethodno i potvrdilo u intervjuu s volonterima u skloništima i fotografima koji se bave

fotografiranjem napuštenih životinja (slika 53). Stoga je bitno oči imati uvijek na fokusu jedino ako se ne želi skrenuti pažnja na neki drugio dio fotografije ili životinje [1].

*Slika 53 - Kod fotografiranja napuštenih pasa bitno je staviti fokus na njihove oči
(Izvor: <https://fstoppers.com/portraits/beautiful-examples-and-tips-how-photograph-animals-purpose-adoption-2554>)*

Psi su životinje koje se puno kreću, igraju, skaču i fotografije koje to pokazuju neće proći neprimjetno. Veliki je izazov snimati životinju koja se kreće s njene razine i još pri tome fotografirati na slijepo. Dok je životinja u kretanju fotograf bi je trebao pratiti kako ne bi izašla iz kadra, također bi trebao biti brz na refleksima jer u svakom trenu životinja u igri može udariti objektiv ili ga slučajno ugristi. Preporučene postavke za ovakvu vrstu fotografiranja su: otvor zaslona f/4.5; ISO 400; brzina zatvarača iznad 1/1000 s; evaluacijsko ili centralno-prosječno mjerenje; kontinuirano okidanje; kontinuirano automatsko izoštravanje (AI Servo/AF-C) [1] (slika 54). Osim što je za ovakav tip fotografije potrebno biti brz kako bi se ulovio pokret, brzinom se mogu uhvatiti i razne ekspresije životinja.

*Slika 54 - fotografija psa u pokretu;
(Izvor: Beautiful Beasts A Creative Guide To
Modern Pet Photography, Jamie Pflughoeft)*

Fotografija **ekspresivne životinje** privući će pažnju na nju, bilo da se radi o psu kojeg treba udomiti ili o vlasniku koji želi svog ljubimca fotografiranog. Posebna je sposobnost za koju treba dosta praktičnog vježbanja uspjeti uloviti karakter i ekspresije životinja na zanimljiv i autentičan način. Pustiti životinje da budu svoje, da slijede svoje instinkte i budu slobodne na njihov prirodan način rezultirati će originalnim fotografijama. Što se manje kontrole pokušava unijeti u njihovo ponašanje to će fotografije ispadati prirodnije. Treba pustiti pse da pokažu svoj karakter bio on istraživanje obližnjeg grma, hvatanje loptice, ili ležanje u svom krevetiću [1].

Ekspresije kod pasa mogu se dobiti i pričanjem s njima. Fotograf može koristiti veseo glas dok im se obraća, što će psi osjetiti. Proizvođenje raznih zvukova ili puštanje zvukova s mobitela dovesti će do poželjne ekspresije u kojoj pas ima zabačenu glavu u stranu, a pogled i uši usmjerene prema fotografu. Fotografiranje pasa u kontaktu s ljudima može također izvući zanimljive ekspresije koje će pokazati nježnu stranu životinje. Za prepoznavanje emocija koje dovode do ekspresivnih kadrova treba prvo upoznati samu životinju.

Povećavanjem brzine zatvarača povećavaju se šanse da se ulove ekspresije u kadrovima koje bi inače bile izgubljene sa sporijom brzinom zatvarača [1] (slika 55).

*Slika 55 - Fotografija uhvaćena u pravom trenutku gdje pas pokazuje humorističnu ekspresiju
(Izvor: <http://www.sophiegamand.com/shelterportraits>)*

2.5. Ponašanje pasa

Sve navedene bitne tehničke stvari neće pomoći kod dobivanja dobre fotografije ako ne postoji bolje razumijevanje životinje odnosno njenog ponašanja. Kod fotografiranja svake životinje izrazito je bitno upoznati njenu anatomiju kako bi fotografije bile što prirodnije i prilagođene toj životinji, kako bi ju se moglo prikazati u najboljem svjetlu. Uz anatomiju treba pratiti i učiti o ponašanju, gestikulacijama životinje kako bi se mogao uloviti kadar u kojem je životinja vesela jer takvi prizori privlače potencijalne udomitelje [23]. Fotografije koje su možda tehnički kvalitetne ali na kojima je pas prestravljen, tužan ili opasan mogu imati estetsku vrijednost za izložbe i ostale umjetničke svrhe, međutim te fotografije neće pomoći azilima da pronađu psu dom jer su udomiteljima odbojne. One izazivaju empatiju, ali ne i želju za udomljavanjem (intervju) [23]. Stoga, prije fotografiranja treba upoznati anatomiju životinje i njeno ponašanje. Ponašanje je bitno znati i zbog vlastite sigurnosti jer ako se na vrijeme prepoznaju znakovi agresivnosti ili straha može se spriječiti neugodni napad psa, moguće ozljede ili oštećivanje fotografske opreme. Bolje poznavanje životinja koje se fotografiraju i njihovih karakteristika pomaže da se uhvate osobine te životinje. Što se subjekt fotografiranja bolje razumije, to se fotograf osjeća sigurnije i ugodnije pokraj njih što rezultira boljim fotografijama [1]. Psi se ne koriste riječima, ali koriste druge metode komuniciranja koje služe gotovo kao riječi. Treba napomenuti da svaka pasmina ima svoje norme, ali da postoje univerzalni govori tijela koji se mogu primijeniti kod svih pasa neovisno o pasmini [1]. U ovom radu pokriveni neki su osnovni govori tijela svakog psa, naravno uz češće fotografiranje i upoznavanje životinje lakše će se predvidjeti i ponašanja.

Iako velik broj ljudi govori da je upravo pogled taj koji ih je privukao da udome životinju, iza tog pogleda kriju se razne emocije koje treba prepoznati kako bi se uspješno fotografirala životinja. Direktni kontakt očima između dva psa znači prijetnju ali kada pas direktno gleda u čovjeka, to znači da nešto traži od njega odnosno da želi uspostaviti neku komunikaciju. Kada je pas uplašen, depresivan ili anksiozan, glavu ima spuštenu prema dolje, a pogled je usmjeren prema gore (takozvani „tužan“ pogled) (slika 56). Normalno

stanje psa obilježavaju otvorene, opuštene oči s jako malo bjeloočnice da je primjetna [1,24].

*Slika 56 - Oči kod uplašenog psa
(Izvor: Beautiful Beasties A Creative Guide To
Modern Pet Photography, Jamie Pflughoeft)*

Kada je pas usmjerio pažnju prema nekome ili nečemu ima uši dignute u zrak, i usmjerene prema izvoru njegove pažnje dok su mu usta zatvorena (slika 59). To je idealan prikaz kojemu teži većina fotografa. No suprotno tome, uši zabačene iza ili sa strane indiciraju da se pas osjeća neugodno ili su u najgorem slučaju prikaz su agresije [1,24] (slika 58).

*Slika 57 - Položaj ušiju sretnog, opuštenog psa
(Izvor: Beautiful Beasties A Creative Guide To Modern Pet Photography,
Jamie Pflughoeft)*

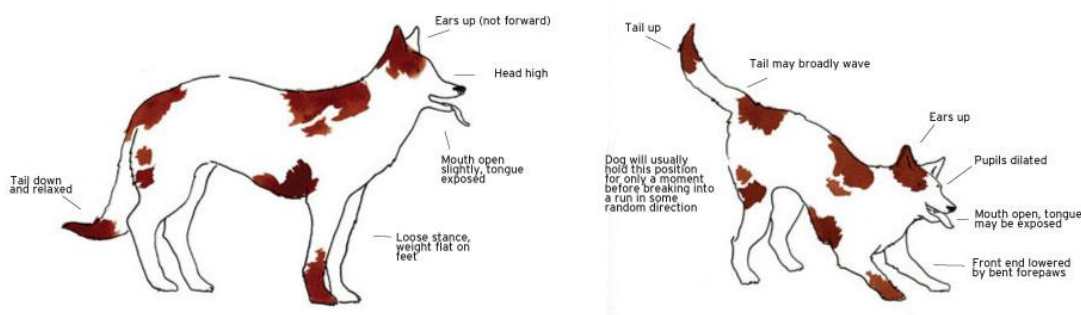
*Slika 58 - Lijevo-prikaz psa s naznakama agresivnosti i nepovjerenja, uši su zabačene
iza, pogled takav da se vidi bjeloočnica; desno-prikaz istog psa ali u opuštenom stanju
(Izvor: Beautiful Beasties A Creative Guide To Modern Pet Photography, Jamie
Pflughoeft)*

Slika 59- Fotografija psa s ušima i pogledom usmjerenim prema fotografu

(Izvor: *Beautiful Beasties A Creative Guide To Modern Pet Photography*, Jemie Pflughoeft)

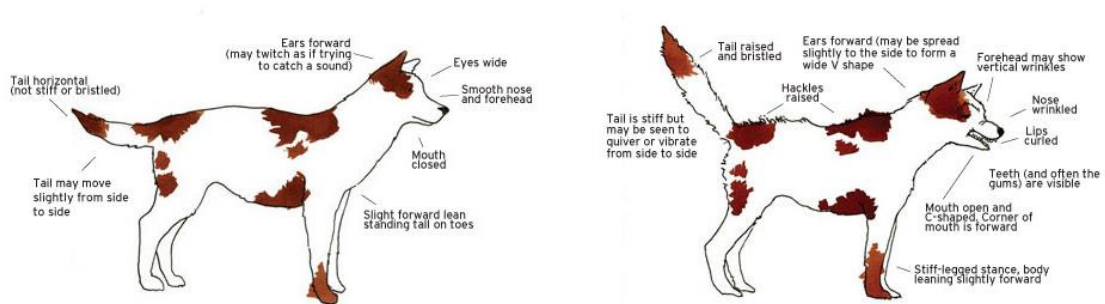
Promatranje govora tijela psa može reći u kakvom emotivnom stanju se on nalazi. Psi velikim dijelom komuniciraju putem svog repa. Pas koji ima duži rep, ako je sretan i opušten, imat će rep na sredini svojih nogu (slika 60). Mašući rep se može protumačiti na više različitih načina, a kako bi se otkrilo pravo stanje u kojem se pas nalazi treba pratiti ostatak njegovog tijela. Zaigrani pas ima rep gore, pogled i glavu uspravnu, uši nagnute naprijed te ravne noge, ne djeluje napeto već opušteno. Često tu pozu slijedi spuštanje prednjih šapa dolje dok su uši i oči usmjerene prema čovjeku ili životinji s kojom se želi igrati [1,24] (slika 60).

Slika 60– Lijevo-ilustracija sretnog i smirenog psa; desno-prikaz psa spremnog na igru
(<https://moderndogmagazine.com/articles/how-read-your-dogs-body-language/415>)

Kada je rep podignut visoko gore, te ga ostatak tijela također prati s istim čvrstim stavom, pas pokazuje svoju dominaciju koja može voditi u agresivno ponašanje. Ako je u okruženju gdje se fotografira više pasa lako može doći do borbe. Dominantan pas osim

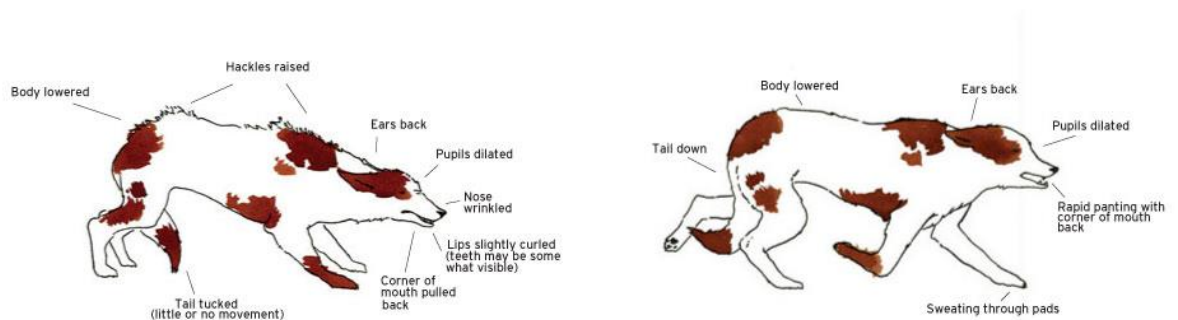
što svojom pojavom govori da je glavni, počinje režati, biti nakostriješen i pokazivati svoje rame drugom psu, tada je bitno pse što brže odvojiti [1,24] (slika 61).

Slika 61 – Lijevo-prikaz psa na oprezu, pas je fokusiran; desno-agresivan pas
(Izvor: <https://moderndogmagazine.com/articles/how-read-your-dogs-body-language/415>)

Pas koji ima držanje dosta nisko pri dnu i pri tome mu je rep sakriven između nogu pokazuje znakove straha (slika 62). Ako pas u toj pozi ima uši zabačene iza, pokazuje zube i ako su mu se dlake na vratu nakostriješile ukazuje na agresiju (slika 62).

Rep spušten među noge ili prikovan uz tijelo pokazuje da je pas u strahu. Ako se prilikom fotografiranja pas tako ponaša treba ga opustiti i ohrabriti. Također pas može pokazati znakove uzbuđenosti nakon što je izašao iz kaveza, a tada ga treba pustiti da se smiri i upozna okolinu u kojoj se našao. Psa ne treba na početku odmah dirati jer se želi postići da njegov centar pažnje bude fotograf. Za neke pse je potrebno duže vremena da se opuste i pokažu svoj karakter, stoga treba biti uporan i strpljiv [29].

Slika 62 – Lijevo-ilustracija uplašenog psa sa znakovima agresivnosti; desno-ilustracija uplašenog psa
(Izvor: <https://moderndogmagazine.com/articles/how-read-your-dogs-body-language/415>)

Prilikom svakog fotografiranja u skloništima gdje su napuštene životinje prvo je bitno razgovarati s djelatnicima koji rade tamo kako bi dobili potrebne informacije kakva je životinja. Djelatnici će dati korisne savjete i na što se treba pripaziti prilikom fotografiranja, što može uznemiriti životinju te kako joj najbolje prići. Također djelatnici iz skloništa trebaju biti prisutni prilikom svakog fotografiranja kako bi olakšali i fotografu i životinji cijeli proces fotografiranja i spriječili moguće nedaće i opasne situacije. Ne preporučuje se da bude više od dvoje ljudi na fotografiranju jer bi mogli odvlačiti pažnju psu i činiti ga preuzbuđenim. Fotograf je taj koji odlučuje o tempu fotografiranja i koji vodi glavnu riječ [29].

3. PRAKTIČNI DIO

3.1. Intervju

Za potrebe istraživanja i prikupljanja podataka o odabranoj temi, napravljeni su intervjui s osobama koje rade, volontiraju ili su dio udruge, azila ili skloništa za nezbrinute životinje. Intervju je napravljen s dvoje fotografa kako bi se dobio uvid u opremu, iskustvo u radu sa psima i težini posla. Također intervju je napravljen i s dvije volonterke te jednom stalno zaposlenom osobom u azilu da se dobije stajalište i gledište na fotografiju s njihove strane. Sve osobe koje su sudjelovale pristale su na intervju, a on je sniman zbog lakšeg bilježenja dobivenih informacija i podataka. Prva fotografkinja je Monika, zaposlenica Čakovečkog azila *Prijatelji* ujedno i najvećeg skloništa za životinje u Hrvatskoj. Drugi fotograf je Robert, jedan od fotografa *Helping Animals*-a koji je često sudionik raznih akcija fotografiranja životinja. Njegov način fotografiranja se više veže za studijsku fotografiju. Iz razgovora s njima uočena je podudarnost što se tiče stava da kvalitetnija fotografija znači i brže udomljavanje. Oboje preferiraju ljepše pozadine prilikom fotografiranja i koriste slične metode privlačenja pažnje psu kao što su puštanje i proizvodnje čudnih zvukova, hrana i igračke. Nemaju preferirane postavke, prilagođavaju se životinji koju fotografiraju u uvjetima u kojima se nalaze, iako je kod studijskog fotografiranja Robert otkrio da mu se jedna postavka nikada ne mijenja, a to je zatvoreni zaslon jer voli da se vidi cijelo krzno, svaka dlaka na životinji. Naglasio je da kod fotografiranja pasa u studiju treba pustiti prvo psa da upozna prostor jer je pas na početku uplašen što nije poželjan izgled na fotografijama ove svrhe. Za post produkciju koriste Photoshop i RAW način pohranjivanja fotografija. Istaknuli su da kod fotografiranja pasa fotograf nije taj koji može izabrati poze za fotografiranje, već se prilagođava psu i onome što mu on pruži. Svaki pas je drugačiji te može pružiti nešto drugačije.

Dio intervjua s Robertom:

Koliko ste pasa uspjeli udomiti putem fotografije?

- U 6. mjesecu prošle (2018.) godine smo osnovali „udrugu“. I u 12. mjesecu prošle godine, dakle, aktivni smo bili 6 mjeseci kada smo poslali udругama s kojima smo surađivali da nam daju nekakvu informaciju o udomljavanju i rezultat je bio da su naše fotografije uspjele udomiti 34 psa. Ponekad se znalo dogoditi da smo taj dan objavili fotografiju i odmah su se javili za udomljavanje.

Kakvo osvjetljenje u studijskom fotografiranju preferiraš?

- Postoji problem recimo kod fotografiranja crnih pasa, onda se mora sve osvijetliti kako bi se pas vidio. A za ostalo nema nekog pravila koje se moraš držati, ideš po svome osjećaju. Kada vidiš psa dođe ti neka ideja u glavu i onda to snimiš. Najviše volim koristiti prednje osvjetljenje, ali opet sve ovisi o psu jer je svaki pas drugačiji, netko ima manju njušku, netko ima dužu, cijelo vrijeme se moraš igrati s tim svjetlima da ga uspiješ uloviti cijelog osvjetljenog. Najbitnija je stvar prilikom fotografiranja psa za udomljavanje je da je on cijeli osvjetljen a ne da je u nekom polu kontrastu jer onda se ne vidi životinja kako ona ubiti izgleda.

Koliko izazovno zna biti?

- Meni je uvijek izazovno. Meni je to super, ponekad je gotovo za 10 minuta, a ponekad poput onih životinja iz romskog naselja koje su bile u jako lošem stanju zna trajati i duže. Pas se zove Aurora, njenu fotku sam dobio jednu gdje se smije, gdje ima uši podignute, nakon sat vremena provedenih s njom. Kako se rotiralo pet pasa, koje smo fotkali, ona je bila među prvima i nikako nisam mogao dobiti od nje dobru fotku, pa sam ju pustio. Ona se sjela na neku dekiću, smirila se, pa sam iskoristio priliku i dobio tu fotku koju sam želio dobiti.

Savjeti, preporuke za osobe koje se odluče upustiti u tako nešto?

- Imam, budite jako strpljivi i vrlo jednostavan savjet: nemojte snimati psa kao kada snimate cvijeće, odozgora. Filozofija je vrlo jednostavna, ako ćeš fotkati svoje

Slika 63 - Robert, Helping Animals
(Izvor: <https://www.facebook.com/helping.animalsCRO/>)

dijete naravno da ćeš se spustiti u razini njegovih očiju, tako je isto i sa psom. Moraš biti u ravnini, to je nekakvo pravilo. Ne da pas na fotki ima samo veliku glavu i da rep viri van.

U razgovoru s volonterkama udruge Indigo i zaposlenicom azila *Dumovec* još se jednom potvrdio značaj fotografije za udomljavanje životinja. Sve su istaknule da je jako bitan taj „pogled“ koji životinja uputi prema objektivu jer ljudi na to gledaju kao pogled kroz njihovu dušu. Osobe koje udomljavaju potvrdno kažu da ih je upravo pogled životinje naveo da udomi baš tog psa. Složile su se i u tome da „veselija“ fotografija psa, tj. fotografija pozitivnog sadržaja više privuče udomitelje nego ona „tužnog“ sadržaja. Također su se sve složile s time da ljepša okolina u kojoj se pas nalazi pomaže u pronalasku doma. Naime, veliki broj pasa pronašao je prije dom ukoliko se na fotografiji nalazio u nečijem stanu, kako leži na krevetu ili se igra na podu s obzirom na to da ljudi na temelju toga podsvjesno zamišljaju tog psa u svojem domu što dodatno pomaže kod odluke o udomljavanju. Gordana, zaposlenica iz *Dumovca* istaknula je kako su fotografije od velikog značaja ne samo za galeriju već i za kampanje, kalendare i ostale akcije u skloništu: „Fotografije su okidači koji nekoga potaknu na udomljavanje, da nam postave pitanja vezana za udomljavanje.“ Što se tiče vrste fotografije koju ljudi preferiraju, Gordana je naglasila da to ovisi od čovjeka do čovjeka. Ako se netko boji psa i nije siguran u njegovu narav, fotografije na kojima je taj pas u interakciji s čovjekom dat će mu sigurnost u donošenju konačne odluke. Općenito fotografije na kojima je pas u interakciji sa čovjekom znaju biti emotivne, što može biti okidač za udomljavanje kod nekih ljudi. Sve volonterke su iz iskustva rekly da od pasa ovisi koji karakter će pokazati fotografu. Zaigrane fotografije se većinom mogu očekivati od štenaca i mlađih pasa, ali da se ta crta karaktera ne može očekivati od svih pasa.

Volonterke iz udruge *Indigo* naglasile su da za njih fotografiranje životinja s poznatim osobama nije imalo nikakvu korist jer su u prvi plan došle te poznate osobe, a psi su pali u drugi plan te niti jedan pas iz kampanja u kojima su sudjelovali, a da su bile uključene poznate osobe, nije bio udomljen. Jedino što je time udruga dobila je medijska pažnja. Veliku važnost stavile su na poznavanje anatomije pasa i učenje o njihovim ponašanjima. Svjedočile su fotografima koji su imali dobru volju pružiti besplatno svoje usluge kako bi pomogli, no nisu znali ništa o psima te su psi na fotografijama dosta često izgledali

uplašeno. Naglasile su da za fotografiranje napuštenih životinja treba imati strpljenja jer to nisu kućni psi koji mogu mirno sjediti i znati što se od njih očekuje.

Dio intervjua s Gordanom, voditeljicom marketinškog tima azila *Dumovec*:
Jeste li dosta pasa udomili od strane ovih fotografija koje ste već do sada objavili?

- Da, primjer, imali smo psa Masta, velikog mastifa, 60 kg, uopće nije bio svjestan svoje veličine. Imao je bezvezne slike na galeriji. To je stajalo nekoliko mjeseci i onda smo odlučili da treba ići van jer je bio velik i nije dobro podnosio boravak u boksu. Trebalo mu je kretanje, mišići su mu oslabili i onda smo mu napravili fotografiranje s njim, objavili smo priču njegovu i objavili smo da mora što prije van. Ako netko traži novog velikog najboljeg prijatelja da nam se javi. Prošlo je dva dana i javili su nam se ljudi i Mast je bio sretno udomljen. Da na Masta nismo privukli pažnju, da nismo napravili bolje fotke s njim, tko zna koliko dugo bi čekao ovdje.

Završna riječ

- Na mladima svijet ostaje i mladi su ti koji su inventivni i koji su entuzijastični i koji isto tako imaju otvoreno srce i volju za pomoći nekome. Skloništa za životinje bilo gdje, bilo da su udruge, gradska skloništa su prepuna pasa koji nemaju pojam o pripadanju, njima je to nebitno, bitno je da nađu što prije dom a definitivno tu mladi nastupaju i oni sa svojom inventivnošću i sa svojim nekakvim osobnim pristupom mogu puno pomoći, pridonijeti udomljavanju. Ono što osobi koja fotografira ostaje na kraju je prekrasno, veliko iskustvo koje ona kasnije može

uložiti u nešto drugo ako misli se baviti ili tim tipom ili nekim drugim tipom fotografije.

Dio intervjua s volonterkama uduge *Indigo*:

Slika 64 - Mast, Dumovec, sretno udomljen
(Izvor: <https://www.facebook.com/Azil-Dumovec-223460144347859/>)

Koliko je fotografija zapravo bitna?

- 90 posto udomljenja je napravljeno putem fotografije. Ono što je zapravo najbitnije je privući čovjeka da ti se javi a to preko društvenih mreža jedino možeš učiniti fotografijom. Ti ako digneš nekakav status bez ikakve fotografije, to nema nikakve koristi, nikakvog odaziva. Fotografija obavlja 90 posto posla da ti se čovjek obrati.

Živahne fotografije pasa?

- Ovisi kako koji pas. Fotografije u pokretu radimo kad hoćemo dočarati temperament psa koji se udomljava. Kada ispod fotografije psa pišemo u opisu da je aktivan, a onda su fotografije statične, gdje sjedi, ljudi ne mogu vjerovati u taj opis i prezentaciju psa, pogotovo ako žele aktivnijeg psa. I fotografije psa u pokretu su prirodne njemu. Pas koji je statičan na fotografijama je dobar čisto da ga ljudi mogu vidjeti. U principu mi volimo imati i jedne i druge fotografije.

Što bi preporučili ljudima koji će se htjeti početi baviti fotografijom ovog tipa?

- Prvo trebaju proučiti psa, naučiti njihova ponašanja. Pod broj dva trebaju naučiti anatomiju psa da pas ispadne dobro na fotografiji a ne izduženo, s krivim nogama

itd. Koliko god mi udomljavamo pse koji su mješanci, ljudi su vizualna bića i nesvjesno gledaju omjere. Trebaju naučiti njihov jezik. Kod dosta fotografija primijetimo da u opisu psa piše jedno a fotografija prikazuje nešto drugo. Nije isto kad se pas smije s ušima u zraku ili kad su uši zabačene iza i kad su stisnuta usta. Treba fotografirati pse kao živa bića s karakterom a ne kao stvari. Za pravi trenutak treba i vremena dok se fotografira. Ono što se uglavnom dešava je da svi to žele obaviti u 5 min, da se dobije prava fotografija nekad traje po pola sata, sat vremena slikanja jednog psa da se izvuku jedna/dvije fotografije koje su doista dobre i koje doista prezentiraju tog psa. Imat dovoljno vremena, dat si truda, proučiti vrstu koju fotografira i znati njihov jezik.

Ovi su intervju pokazali da se prilikom fotografiranja napuštenih životinja treba prilagoditi životinji i da za to treba imati jako puno strpljenja. Svaka životinja je drugačija i ima drugačije potrebe i karaktere. Od fotografa se očekuje da je svjestan tih stvari i da ima strpljenja u radu s njima. Treba biti spreman na razne situacije i prilagodljiv jer su životinje nepredvidive, a anatomija i poznavanje govora tijela olakšati će posao fotografiranja i komuniciranja s njima. Iako je zahtjevno, često i iscrpljujuće raditi s životinjama, rezultati udomljavanja govore za sebe, a osobi ostaje jedno predivno iskustvo.

3.2. Važnost fotografija

Fotografija je bila poznata po tome što sadržava sjećanja, bilježi trenutke i vraća nas u prošlost. Pojavom društvenih mreža prijašnja svrha fotografija se gubi i dobiva novu dimenziju. Ljudi promoviraju proizvode, dijele s drugima svoj život i na temelju toga se stvaraju poslovne prilike i razne mogućnosti. Iz tog razloga osim što je od velikog značaja skloništima i udrugama za nezbrinute životinje da imaju što bolje i kvalitetnije fotografije, kako bi životinje prikazali u najboljem svjetlu, važno je staviti naglasak i na promociju pasa i samog udomljavanja na društvenim mrežama. Američko je istraživanje pokazalo da 65% udomitelja pogledaju fotografije pasa na internetu prije nego što krenu u udomljavanje (web stranice azila 60%, *PetFinder* 17%, *Facebook* 15%). 9 od 10 osoba koristi online fotografije kako bi usporedili pse koji ih zanimaju [23]. Što dovodi do zaključka da je većina pasa pronađeno i udomljeno isključivo zbog fotografije koja je bila objavljena na *Facebooku*, *Instagramu* ili nekoj drugoj društvenoj mreži ili web stranici. To se poklapa i s informacijama dobivenima u razgovoru sa zaposlenicima i volonterima udruga za napuštene životinje. Istraživanje Rachel Lampe i Thomasa Wittea u fokus je stavilo kako fotografija utječe na brzinu udomljavanja crnih labrador retrievera, koji i inače imaju poteškoća u udomljavanju upravo zbog svoje boje. Istraživanje je pokazalo da je mlađi pas koji ima visoku kvalitetu fotografije tipično udomljen unutar 14 dana, za razliku od pasa koji su imali lošiju kvalitetu fotografije te su bili udomljeni kroz 43 dana. Kod starijih pasa, fotografija na kojoj se on nalazio vani vodila je udomljenju u roku od 37 dana za razliku od fotografija gdje su psi bili fotografirani unutra i kojima je trebalo 51 dan za udomljavanje. Mutnije i fotografije manjih rezolucija vodile su dužem čekanju za udomljenje, no ovo se nije odnosilo na mlađe pse. Istraživanje je pratilo 468 pasa iste vrste i njihovo udomljavanje na *Petfinderu* u SAD-u tijekom 18 mjeseci [26].

Dvije osnovne skupine na koje možemo podijeliti fotografije udomljavanja su one „tužne“ kojima je cilj da izazovu šok, empatiju, zgražanje nad situacijom u kojoj se životinja nalazi. U takve fotografije spadaju fotografije pasa u boksovima, gdje je pas fotografiran iza rešetaka, fotografije na kojima je pas ozlijeđen, fotografije na kojima je pas u prljavoj okolini, na kojima pas izgleda tužno ili neutralno. Takve fotografije imaju moć da privuku medijsku pozornost, što potiče raspravu o tematici udruga i udomljavanja te svim problemima vezanim uz njih. Međutim, ovakav prikaz nije zaslužan za uspješno udomljavanje pasa što je potvrdilo i anketno istraživanje provedeno na 1 132 ispitanika u

kojima se fotografija na kojoj se pas nalazio u kavezu ocijenila najnegativnije kod svih pasmina [30]. Ovaj rezultat naknadno je potvrđen i intervjuom. Druga skupina fotografija su one „sretne“ fotografije na kojima se nalaze uređeni psi, psi koji se nalaze u lijepoj i urednoj okolini, bilo vani u prirodi ili u sređenoj unutrašnjosti, fotografije na kojima se vidi glava psa, cijelo tijelo te njegov pogled. Na kojima se pas doima sretnim (slika 65). Te fotografije donose sretan ishod, odnosno sretno udomljavanje psa jer izazivaju pozitivne emocije kod promatrača, što je potvrdilo i Američko istraživanje provedeno na 123 osobe [23], kao i intervju s volonterima i zaposlenicima skloništa za napuštene životinje. Ovaj rad stavio je točku fokusa upravo na takve fotografije zbog dobivenih informacija u razgovoru s volonterima i rezultatima prethodnih istraživanja. Također istraživanje provedeno u Americi pokazalo je da su, kao najvažnijim fotografijama, sudionici ocijenili one na kojima se jasno vidi lice/glava psa, cijelo tijelo psa i fotografije na kojima dolazi do izražaja osobnost psa [23]. Anketno istraživanje je pokazalo da fotografiranje životinja u prirodi i unutar samog skloništa ostavlja pozitivan utjecaj na udomitelje dok fotografije psa s drugom osobom nisu imale nikakav značajan utjecaj [30]. Osim što je bitno objavljivati fotografije napuštenih životinja na društvenim mrežama, jako je bitno napraviti kampanje koje će promovirati udomljavanje i sretno udomiti

*Slika 65- Pozitivan prikaz psa je privlačniji promatračima
(Izvor: <https://fstoppers.com/portraits/beautiful-examples-and-tips-how-photograph-animals-purpose-adoption-2554>)*

životinju. Glavno komunikacijsko sredstvo u kampanjama azila/skloništa/udruga je upravo fotografija putem koje pričaju priču o napuštenom psu.

Orange County Animal Services (OCAS) napredna je organizacija koja se brine o životinjama i koja je objavila seriju fotografija koja pokazuje koliko je fotografija bitna u prenošenju informacije o pojedinoj životinji [28, 29]. U toj su seriji objavili usporedno fotografije pasa prije nego što su profesionalno fotografirani i nakon (slika 66). Rezultati su zapanjujući ne samo u fotografskom smislu, nego i u porastu udomljavanju životinja. Nove fotografije je objavio fotograf Albert Harris [27].

Svake je godine 6.5 milijuna pasa i mačaka predano u skloništa za životinje. Od toga njih 1.5 milijuna podvrgnuto je eutanaziji [30]. Kada bi sva skloništa stavila važnost na kvalitetne fotografije prilikom oglašavanja na društvenim mrežama, ta brojka bi se smanjila.

Slika 66 - Usporedni primjer loše i kvalitetne fotografije psa za udomljavanje

(Izvor: https://petapixel.com/2017/09/05/animal-shelters-need-good-photographers/?fbclid=IwAR3mJgIa8CbUGGEXsJwDnpbOnn_J4BCRIF-t4ZG7hMHmJGjTbEMDczxb6Lc)

3.3. Fotografiranje napuštenih pasa

U ovom dijelu rada su se fotografirali psi uz pomoć prethodno prikupljenih informacija vezanih za fotografiranje životinja. Korištena oprema se sastojala od Nikon D750 fotoaparata, tri objektiva (35 mm, 50 mm i 85 mm). Kako bi se privukla pažnja pasa, dio opreme postala je igračka koja proizvodi zvuk pištanja i hrana (Slika 67).

Slika 67 – Prikaz korištene opreme za fotografiranje životinja

Fotografiranja su se odvijala vani, u sjeni na popodnevnom suncu. Na svim fotografijama se koristio automatski način izoštravanja i manualan način rada upravo zato što se htjela postići veća kontrola nad fotografiranjem. Prvo su se koristile postavke širokog otvora zaslona ($f/1.8$) koje je slijedila brzina zatvarača od $1/250$ s i ISO 100 (slika 68).

*Slika 68 – f/1.8, 1/250 s, ISO 100, 35 mm;
autorski rad*

Nakon kraćeg upoznavanja životinje i probnih fotografija, idući zadatak je bio fotografirati psa s njegove razine s početno određenim postavkama (Slika 69).

*Slika 69 - f/1.8, 1/250 s, ISO 100, 35 mm;
autorski rad*

No, kako su štenci postali aktivniji, s postojećom brzinom zatvarača fotografije su ispadale mutne, pa je potrebno bilo povećanje brzine zatvarača (Slika 70).

Slika 70 – f/1.8, 1/500 s, ISO 100, 35 mm; autorski rad

U idućem primjeru se naglasak kod fotografiranja želio staviti na oči životinje gdje se onda otvor zaslona morao smanjiti na f/3.2, jer je u protivnom teško bilo dobiti oštar prikaz očiju (Slika 71).

*Slika 71 – f/3.2, 1/320 s, ISO 250, 35 mm;
autorski rad*

Kod nekih pasa trebalo se prilagoditi njihovim potrebama. Udomitelji prilikom pregledavanja fotografija napuštenih životinja trebaju vidjeti i fotografije na kojima se prikazuje tijelo psa, kako bi dobili dojam o njegovoj veličini i izgledu. Ali ponekad fotografije psa dok stoji teško je dobiti ako on inzistira na ležanju, onda se fotograf njemu prilagođava (Slika 72).

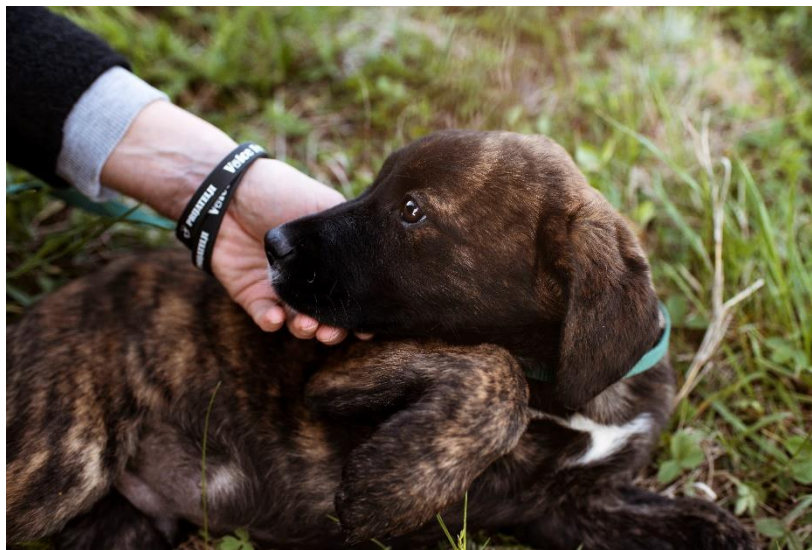
Slika 72 – f/2.8, 1/400 s, ISO 250, 35 mm; autorski rad

Sljedeći primjeri se odnose na istraživanje raznih kompozicija i kuteva da se dobiju što zanimljiviji prikazi životinje (Slika 73).

Slika 73 – prve dvije fotografije: f/3.5, 1/320 s, ISO 250, 35 mm; treća fotografija: f/1.8, 1/500 s, ISO 250, 35 mm; autorski rad

Fotografiranje životinje i čovjeka u interakciji također može dati zanimljive kadrove (Slika 74).

Slika 74 – Interakcija čovjeka i životinje (f/3.2, 1/320 s, ISO 250, 35 mm); autorski rad

Iduće fotografiranje se odvijalo vani, ali se osvjetljenje konstantno mijenjalo zbog oblaka koji su prekrivali Sunce. Postavke zbog specifičnosti vanjskog osvjetljenja su se konstantno mjenjale. Prvo se krenulo s najvećim otvorom zaslona f/1.8 i 50 mm objektivom (Slika 75).

Slika 75 – f/1.8, 1/2000 s, ISO 100, 50 mm; autorski rad

Iduće fotografije su napravljene s 85 mm objektivom sa širokim otvorom zaslona kako bi postiglo se veće odvajanje subjekta od pozadine (Slika 76 i 77).

*Slika 76 – f/2.2, 1/2000, ISO 100, 85 mm;
autorski rad*

Slika 77 – f/2.2, 1/1800 s, ISO 100, 85 mm; autorski rad

Sljedeći fotografirani subjekt bio je veći pas i fotografiranje s 85 mm objektivom, s velikim otvorom zaslona je bilo izazovno jer automatski fokus je konstantno izoštravao njušku, a ne oči psa. Također zbog veće žarišne duljine objektiv se moralo udaljiti od psa kako bi čitav stao u kadar. Zbog toga bilo je teško zadobiti njegovu pažnju da pogled ima u smjeru objektiv. Kako bi fotografiranje bilo jednostavnije objektiv se zamijenio za 50 i 35 mm te se smanjio otvor zaslona (Slika 78).

Slika 78 – lijevo: f/3.5, 1/1800 s, ISO 100, 50 mm; desno: f/4, 1/1800 s, ISO 100, 35 mm; autorski rad

U intervju je navedeno da nekim ljudima okidač za udomljavanje mogu predstavljati fotografije na kojima je pas u doticaju s čovjekom pa svi fotografirani psi bili su tako predstavljeni.

Slika 79 – Fotografije pasa s čovjekom; autorski rad

Kod studijskog fotografiranja postavke na fotoaparatu su se promijenile. ISO je i dalje ostao na 100, dok se otvor zaslona smanjio na f/16 kako bi se dobio jasan prikaz psa i njegovog krzna. Brzina zatvarača tijekom fotografiranja ostala je ista, 1/100 s, a opcija bijele boje postavila se na 5000 K zbog studijskog osvjetljenja na kojem je ta toplina bijele boje najbolje izgledala. Kako bi se dobile portretne fotografije pasa, koristio se 85 mm objektiv (Slika 80).

Slika 80 – fotografiranje životinja u studiju; ISO 100, F/16, 1/100 s, 85 mm

Studijsko fotografiranje od onog vani drugačije je i po ponašanju životinja. Psi su dovedeni u novi, nepoznati prostor pa treba vremena da se opuste i smire. Svjetla neke pse znaju uplašiti, pogotovo prilikom okidanja (Slika 81).

Slika 81 – prikaz nesigurnih i uplašanih pasa (uši zabačene iza, blaga pogrbljenosti, konstantno dahtanje)

Treba biti strpljiv i ohrabriti životinje ako se primijeti da se boje ili da su nesigurne, a za to pomaže imati više ljudi na mjestu fotografiranja (ne više od dvoje kako pas nebi postao nemiran) (Slika 82 i 83).

Slika 82 – ohrabljivanje životinja na setu; Helping Animals Cro

*Slika 83 – pomoć prilikom fotografiranja; Helping Animals Cro;
Udruga S-PAS*

Pravilno osvjetljenje, strpljenje i lovljenje pravih trenutaka može dovesti do upadljivih fotografija koje će privući poglede potencijalnih udomitelja (Slika 82).

Slika 84 – fotografiranje životinja u studiju; ISO 100, f/16, 1/100 s, 85 mm

3.4. Online anketa

Kako bi se pridobili generalni dojmovi vezani za određene fotografije životinja, provedena je online anonimna anketa.

Anketa je podijeljena na pet dijelova. Prvi dio pitanja se odnosio na osobna pitanja o ispitaniku kao što je spol, dob, jesu li ikada udomili napuštenu životinju i imaju li želju udomiti ju. Ostali dijelovi ankete se odnose na fotografiju. U drugom dijelu ankete ispitanici su trebali izabrati između fotografija manjeg i većeg otvora zaslona kako bi se utvrdilo koju postavku više preferiraju. Treći dio ankete se sastojao od usporedno prikazanih fotografija troje pasa različitih veličina kako bi se otkrilo koju žarišnu duljinu ispitanici preferiraju. Četvrti dio ankete odnosio se na ocjenjivanje fotografija pasa za koje se tijekom razgovora s volonterima zaključilo kako ljudi preferiraju takve fotografije tj. fotografije pozitivnog sadržaja. U petom, ujedno i završnom dijelu ankete, ispitanici su morali nakon prethodnog ocjenjivanja odabrati fotografiju koja bi ih najviše potaknula na udomljavanje tog psa.

Zadane su tri hipoteze. Prva glasi da će ispitanicima biti privlačnije fotografije zamućenije pozadine na kojima će se subjekt izdvojiti tj. fotografije velikog otvora zaslona. Druga je da će se ispitanicima više svidjeti 85 mm objektiv zbog portretnih prikaza pasa. U trećoj hipotezi se pretpostavlja da će u završnom dijelu ankete ispitanici odabrati fotografiju portreta psa gdje se nalazi u vanjskom okruženju kao onu koja bi ih privukla na njegovo udomljavanje.

Slika 85 – neke od fotografija uključene u anketi

1. red – Bella

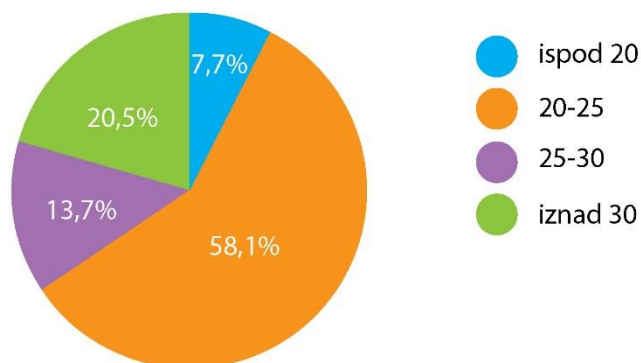
2. red – Diva

3. red - Bruno

3.5. Rezultati ankete

Anketu je ispunilo 117 osoba, od kojih je 58.1% bilo žena, a 41.9% muškaraca. Njih 57.3% nikada nije udomilo napuštenu životinju, dok je njih 42.7% udomilo. Interes za udomljavanje životinja pokazalo je njih 67.5%. Dobna raspodjela ispitanika je prikazana na grafu 1.

Graf 1 – Dobna raspodjela ispitanika

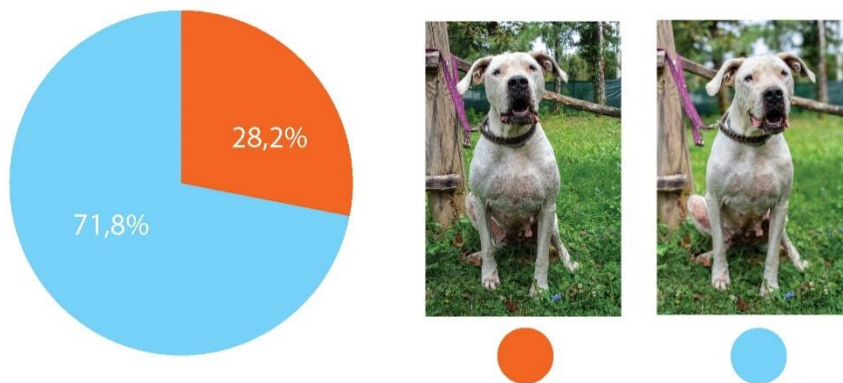

U drugom dijelu ankete, ispitanici su morali izabrati ljepšu fotografiju (onu s manjim ili većim otvorom zaslona). Rezultat je pokazao da kod dva psa (Belle i Dive) su ispitanici preferirali veliki otvor zaslona (Graf 2 i 3), dok kod Brune im je ljepša fotografija bila ona s manjim otvorom zaslona (Graf 4). To se može prepisati pogledu psa koji na fotografiji manjeg otvora zaslona ima pogled direktno u kameru.

Graf 2 – Veliki i mali otvor zaslona; Bella

Graf 3 – Veliki i mali otvor zaslona; Diva

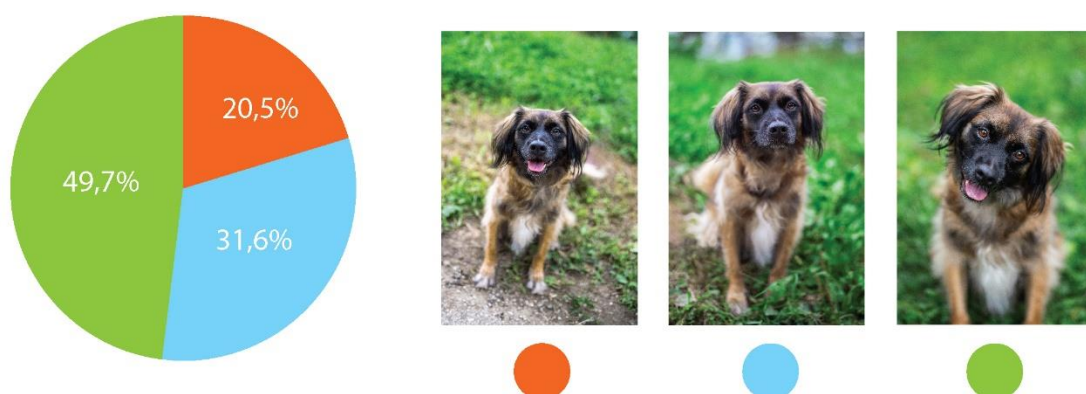

Graf 4 – Veliki i mali otvor zaslona; Bruno

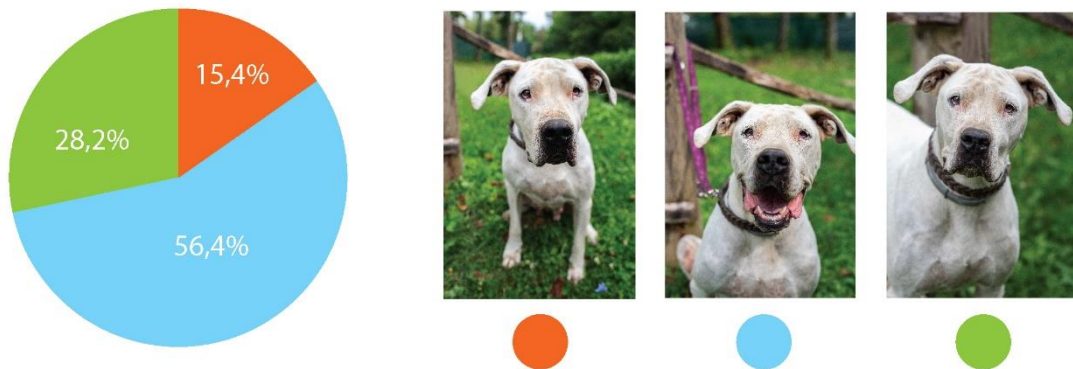

Što se tiče preferirane žarišne duljine na objektivima, ispitanici su za svakog psa drugačije glasali. Pretpostavlja se da su prilikom odabira gledali kako pas na fotografiji izgleda što je imalo uveliko utjecaj na konačni odabir njima ljepše fotografije (Graf 5, 6 i 7).

Graf 5 – 35 mm, 50 mm, 85 mm objektiv; Bella

Graf 6 – 35 mm, 50 mm, 85 mm objektiv; Diva

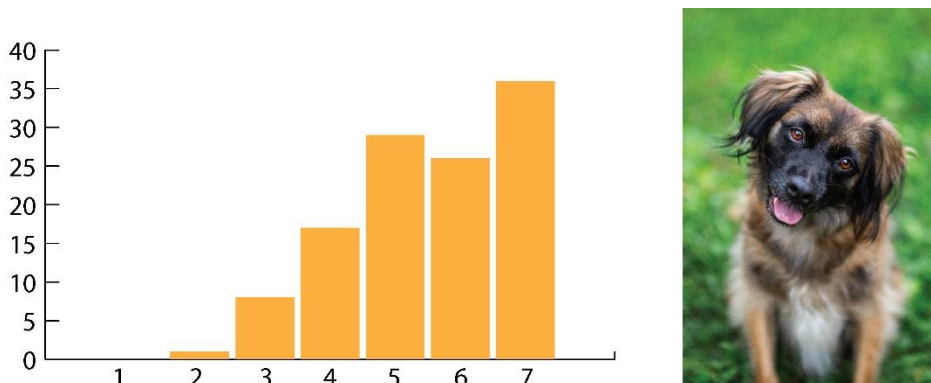

Graf 7 – 35 mm, 50 mm, 85 mm objektiv; Bruno

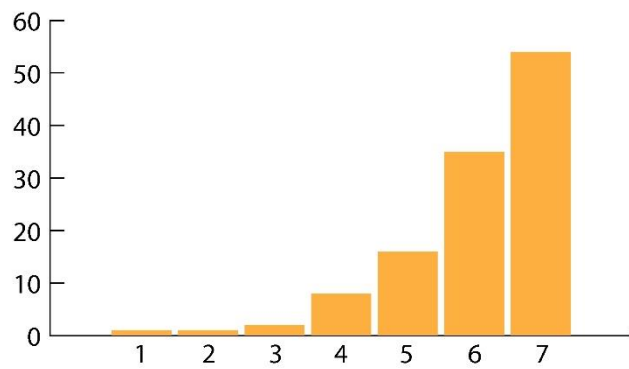

U idućem dijelu ankete, sudionici su morali ocijeniti ocjenama od 1 (neprivlačnu) do 7 (privlačnu) fotografiju. Najviše ocjene su dobile fotografije na kojima se vidi interakcija čovjeka i psa.

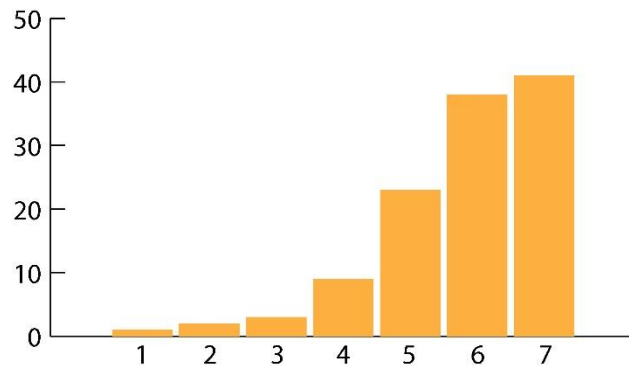
Graf 8 – ocjenjivanje fotografije; portret Belle

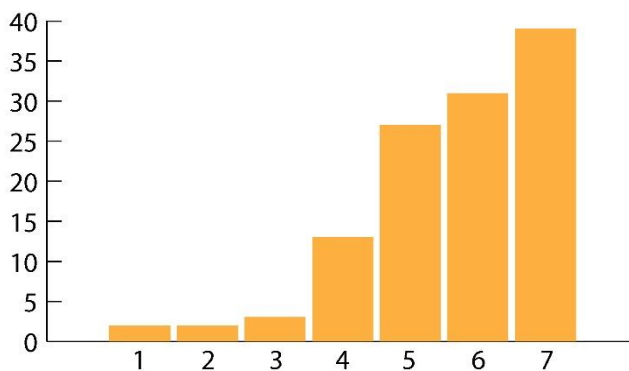
Graf 9 – ocenjivanje fotografije; Bella s čovjekom

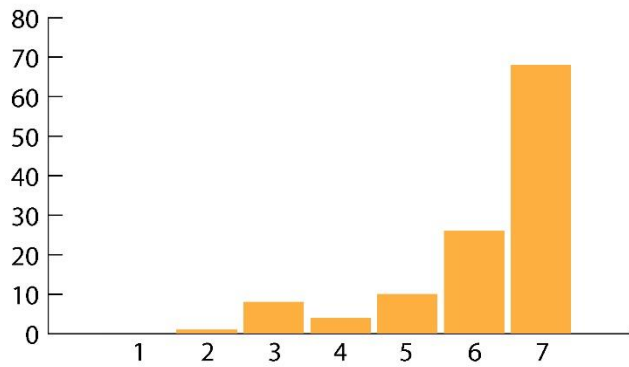
Graf 10 – ocenjivanje fotografije; studijska fotografija Belle

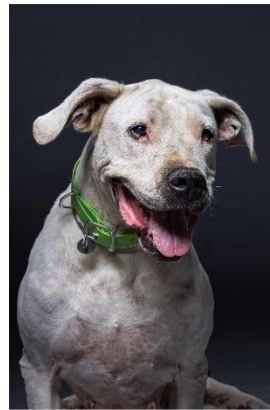
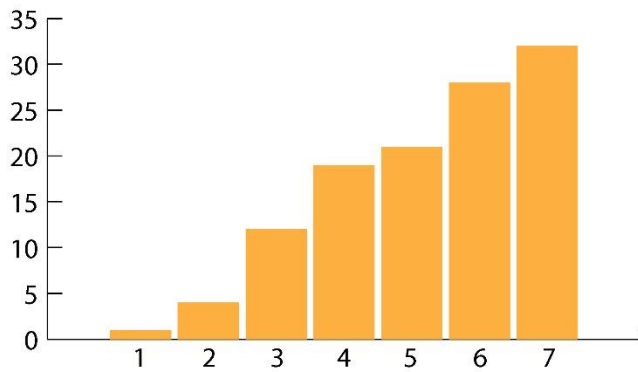
Graf 11 – ocenjivanje fotografije; portret Dive

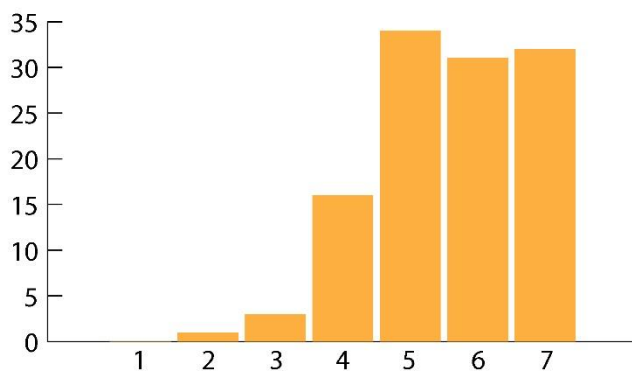
Graf 12 – ocenjivanje fotografije, Diva s čovjekom

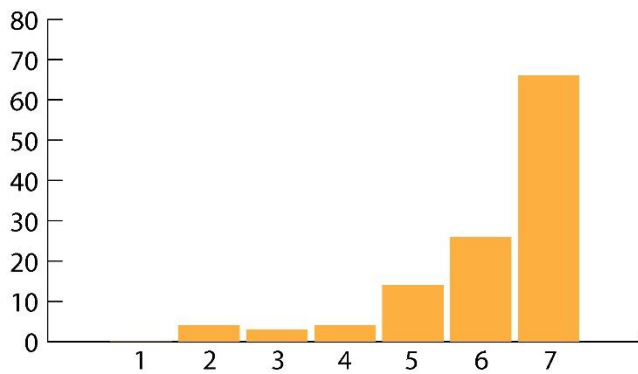
Graf 13 – ocenjivanje fotografije; studijska fotografija Dive

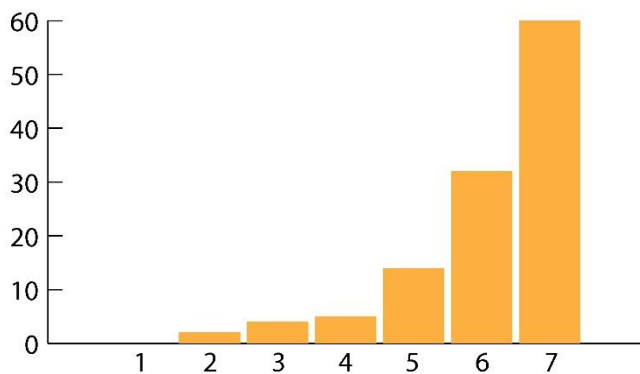
Graf 14 – ocenjivanje fotografije; portret Brune

Graf 15 – ocjenjivanje fotografije; Bruno s čovjekom

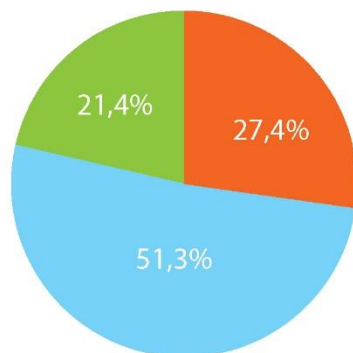

Graf 16 – ocjenjivanje fotografije; studijska fotografija Brune

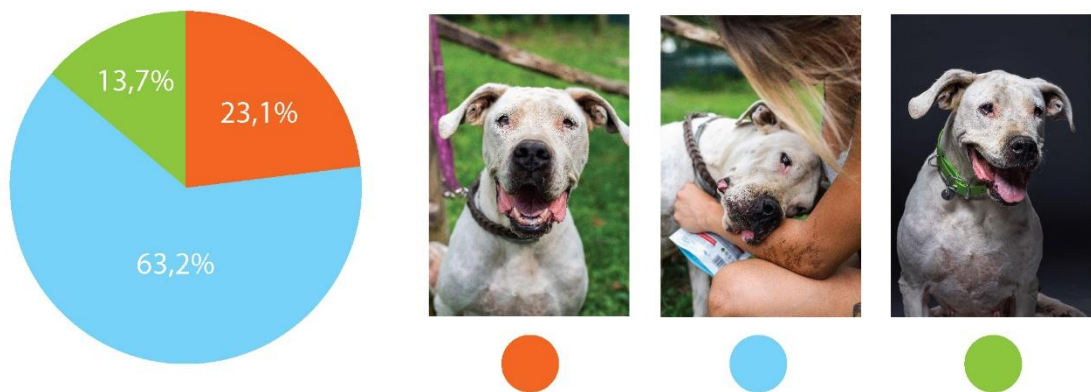

Prilikom biranja fotografije koja bi ih najviše privukla za udomljavanje ovih pasa, najviši postotak ispitanika je upravo odabrao fotografiju na kojoj se vidi kontakt čovjeka i psa (Graf 17, 18 i 19).

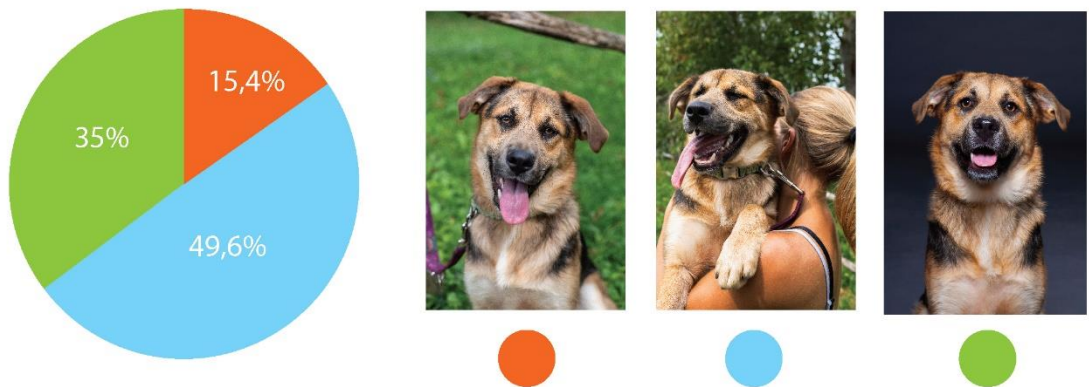
Graf 17 – Fotografija koja je najviše privukla ispitanike za udomljenje psa; Bella

Graf 18 - Fotografija koja je najviše privukla ispitanike za udomljenje psa; Diva

Graf 19 - Fotografija koja je najviše privukla ispitanike za udomljenje psa; Bruno

3.6. Intervju s ispitanicima

Online anketa odražava generalan dojam ispitanika, a kako bi se ušlo u detalje zašto su određeni ispitanici izabrali određenu fotografiju proveden je i intervju s nekim ispitanicima. Intervjuirane su četiri osobe različite životne dobi (24, 27, 35 i 60 godina) kojima su se s priloženim fotografijama postavila anketna pitanja na koja su odgovarale još s potpitanjem: Zašto baš ta fotografija?

Generalni dojam je da većina osoba osim fotografije gleda samog psa te da je on ključan prilikom donošenja mišljenja kakvu fotografiju preferiraju. Prilikom ispitivanja se zaključilo da osobe promatraju životinju i da odabiru fotografije na kojima životinja ima sretan izraz lica i da prilikom toga ne obraćaju preveliku pažnju na samu izvedbu fotografije odnosno ima li fotografija veći ili manji otvor zaslona, te kojim objektivom je fotografirana. Također, osobama su bile puno privlačnije fotografije na kojima pas nije imao povodac na sebi jer je životinji davao prikaz slobode i još povećavao sveukupni dojam njegove „sreće“. Fotografije na kojima se povodac vidio su osobe smatrale „tužnijima“ nasprema onih na kojima se nije vidio. Jako je prilikom donošenja odluke bio bitan i pogled same životinje. Preferirali su kad je životinja direktno gledala u kameru. Najveće reakcije su dobivene od fotografija na kojima se vidi interakcija čovjeka i psa koje su pratili nježni i topli komentari. Takve fotografije su izazvale najviše emocija. Jedan ispitanik je naglasio kako mu se sviđaju studijske fotografije, ali mu ne djeluju prirodno. Dalje je komentirao kako ne bi te fotografije gledao prilikom donošenja odluke o udomljavanju jer su mu ljepše fotografije na kojima se vidi da je pas vani u prirodi jer dobiva dojam slobode. Ostali ispitanici u intervjuu nisu obraćali pažnju na mjesto gdje je fotografirana životinja, isključivo kako životinja izgleda na njoj. Ispitanik od 35 godina je čak naglasio da mu se jako sviđaju studijske fotografije jer je fokus isključivo na životinji bez ometajuće pozadine. Također su komentirali kako im se sviđa kod fotografija na kojima se vidi interakcija čovjeka i psa to što se ne vidi lice čovjeka. Kada bi se vidjelo i njegovo lice, smatrali bi da bi im odvlačilo pažnju od životinje jer bi krenuli formirati mišljenje i o čovjeku. Ispitanik od 60 godina (koji ima veću dioptriju) je jedini od svih troje izabirao fotografije na kojima je otvor zaslona mali i na kojima se mogao vidjeti čitav pas jer su mu fotografije bile oštre i mogao je vidjeti kako pas izgleda. Na

fotografijama velikog otvora zaslona nije mogao dobiti dojam kako ostatak tijela psu izgleda niti dobiti dojam o njegovoj veličini.

Kako su za istraživanje uzeta tri različita psa, koja su ujedno i različite veličine (Bella, Diva i Bruno) ispitanici su svoje odabire prilagodili samom psu. Za Bellu su odlučili da im je njena najljepša fotografija s 85 mm i zamućenom fotografijom jer pas najviše dolazi do izražaja. Za Divu su komentirali kako izgleda jako tužno i prema tome su birali ili fotografiju na kojoj se smije ili fotografiju gdje je u interakciji s čovjekom jer im je davala dojam da je dosta toga prošla, a i dalje pokazuje povjerenje prema čovjeku i ta povezanost im je bila ključna prilikom donošenja odluke jer je u njima izazivala empatiju i sažaljenje. Za fotografije Brune su različito glasali, dvoje ispitanika je odabralo fotografiju na kojoj je u interakciji s čovjekom dok su ostali odabrali fotografiju njegovog portreta i studijsku fotografiju.

4. DISKUSIJA

Intervjui i anketa su pokazali kako prilikom donošenja odluka o udomljavanju napuštenih životinja osobe najviše pažnje pridodaju izgledu psa. Potvrdila se hipoteza da će ispitanici preferirati fotografije s velikim otvorom zaslona upravo zbog toga što će se važnost staviti na sam subjekt fotografiranja osim kod fotografije Brune gdje su ispitanici odabrali oštriju fotografiju psa za koju se kasnije u intervjuu pokazalo da su ispitanici više preferirali tu fotografiju jer pas ima direktan pogled u kameru. Hipoteza da će portretni objektiv od 85 mm biti odabir većine ispitanika se pokazala krivom. Osobe su prilikom ispunjavanja ankete veliku važnost stavile na izgled psa, primjer je pas Diva. Za njenu fotografiju s 50 mm objektivom je većina ispitanika glasala (56,4%). U intervjuu ispitanici su tu fotografiju također odabirali jer je na njoj izgledala sretno i nasmiješeno u odnosu na druge fotografija, na kojima je imala „tužni“ pogled. Hipoteza da će ispitanici odabrati upravo portretnu fotografiju psa kao onu koja će im biti presudna za udomljavanje se isto pokazala netočnom. Ispitane osobe su za sva tri psa većinom odabrale fotografiju na kojoj je u interakciji s čovjekom.

5. ZAKLJUČAK

Fotografija ima glavnu ulogu kod udomljavanja napuštenih životinja pogotovo u vrijeme kada se informacije dijele preko društvenih mreža. Kvalitetne i kreativne fotografije su te koje mijenjaju ljudsku percepciju na takve životinje te im pružaju priliku za udomljenje. Osobama koje se žele odlučiti za udomljavanje nije od velike važnosti tehnička kvaliteta fotografije koliko kako pas na njoj izgleda. Veliki dio ispitanika u anketi je odabirao upravo fotografije na kojima je pas izgledao veseo i pristupačno. Anketa je još pokazala da fotografije na kojima se vidi kontakt životinje i čovjeka su od velikog značaja. Kod objavljivanja fotografija za udomljavanje, bitno je imati raznolike fotografije pasa kako bi potencijalni udomitelji mogli steći dojam o karakteru i izgledu psa, a iz ovog istraživanja se pokazalo da bi se u budućnosti trebao staviti veći značaj na fotografije na kojima se vidi povezanost psa s čovjekom. Također, važno je nadodati da se prilikom stvaranja takvih fotografija pazi da se fokus sa psa ne makne na čovjeka, što je veliki problem kod fotografiranja napuštenih pasa s poznatim osobama. Koja fotografija će izazvati tražene reakcije velikim dijelom ovisi i o preferencijama pojedinaca. Osobe koje tek počinju s fotografiranjem životinja ne trebaju se zamarati činjenicom da nemaju najbolju opremu. Za fotografiranje napuštenih životinja najviše je potrebna kreativnost i čvrsta volja. Napuštene životinje nisu dresirani kućni ljubimci iz tog razloga fotografiranje s njima je poprilično zahtjevno i nepredvidivo. Za njihovu kvalitetnu fotografiju treba imati strpljenja i razumijevanja. Glavni savjeti za osobe koje se odluče iskušati u ovoj fotografiji su da istraže ekspresije pasa jer ljudi svjesno i nesvjesno na temelju njih donose odluke o udomljavanju, i da ne odustaju. Psi su bića koja su u stanju izazvati u čovjeku razne emocije, a na fotografima je da te posebne trenutke pokušaju zabilježiti jer upravo će oni otvoriti srca promatrača.

6. LITERATURA

1. Jamie Pflughoeft (2012.), *Beautiful Beasties: A Creative Guide to Modern Pet Photography*, John Wiley & Sons, Indianapolis
2. Maja Strgar Kurečić (2017.), *Osnove digitalne fotografije*, Školska knjiga, Zagreb
3. <https://hr.wikipedia.org/wiki/Dagerotipija> (13.06.2019.)
4. <https://www.theguardian.com/artanddesign/gallery/2015/may/26/history-animal-photography-in-pictures?fbclid=IwAR3YdRI-sVTemltd3-exmNzVyFZjTxpUNbafqMWBqnx9-ko-jxGvUTeQUUDU> (20.06.2019.)
5. <http://blogs.getty.edu/iris/a-brief-history-of-animals-in-photography/?fbclid=IwAR1821qcYxQQJFtFIXpwFU-mYnilYFHAAv6Fb816n9E5MjUn6LOOrVZNS4U> (20.06.2019.)
6. <https://thedogist.com/rescue-partner/> (30.06.2019.)
7. <https://www.jutarnji.hr/life/vaumijau/fotografi-ce-snimati-zivotinje-kojima-treba-dom-ljubimci-ce-uz-profi-fotke-imati-vecu-sansu-da-nekome-zapnu-za-oko/7482027/> (04.07.2019.)
8. <https://heartsspeak.org/artists-helping-animals/> (05.07.2019.)
9. <https://www.sheltermphotography.org/> (05.07.2019.)
10. <https://www.photocontestinsider.com/photographers-supporting-animal-adoption/> (08.07.2019.)
11. <https://www.thisdogslife.co/stunning-pictures-helping-black-dogs-get-adopted/> (10.08.2019.)
12. <https://mymodernmet.com/black-dog-portraits-shaina-fishman/> (15.08.2019.)
13. <https://mymodernmet.com/richard-phibbs-rescue-me/> (15.08.2019.)
14. <https://mymodernmet.com/behind-the-lens-elke-vogelsang-dog-portraiture/> (15.08.2019.)
15. <https://mymodernmet.com/dan-bannino-poetic-dogs/> (17.08.2019.)
16. <https://mymodernmet.com/traer-scott-finding-home/> (17.08.2019.)
17. <https://mymodernmet.com/stacey-gammon-gift-of-golden-years/> (17.08.2019.)
18. <https://mymodernmet.com/theron-humphrey-why-we-rescue/> (18.08.2019.)
19. <https://mymodernmet.com/po-psu-ta-moda-model-dogs/> (19.08.2019.)

20. <http://www.azilzagreb.com/skloniste-dumovec-clanak-clanak-predstavljen-kalendar-sklonista-za-2019-u-dobrim-rukama--451> (18.07.2019.)
21. <https://www.zagreb.info/aktualno/moj-kvart/samo-tvoj-upoznajte-svog-savršenog-pratitelja/222620> (01.08.2019.)
22. <https://www.prijatelji-zivotinja.hr/index.hr.php?id=3610> (20.07.2019.)
23. Mary Wood (2017.) *How do online photos impact dog adoption*, University of Richmond
24. <https://moderndogmagazine.com/articles/how-read-your-dogs-body-language/415> (04.08.2019.)
25. <https://digital-photography-school.com/tips-great-lighting-pet-photography/> (02.07.2019.)
26. Rachel Lampe, Thomas H. Witte (2016.) *Speed of Dog Adoption: Impact of Online Photo Traits*, Clinical Science and Services, Royal Veterinary College, Hatfield, Hertfordshire, United Kingdom
(https://www.researchgate.net/publication/269712444_Speed_of_Dog_Adoption_Impact_of_Online_Photo_Traits)
27. https://petapixel.com/2017/09/05/animal-shelters-need-good-photographers/?fbclid=IwAR3mJgIa8CbUGGEXsJwDnpbOnn_J4BCRIF-t4ZG7hMHmJGjTbEMDczxb6Lc (05.07.2019.)
28. <http://www.orangecountyanimalservicesfl.net/AboutUs.aspx> (24.08.2019.)
29. <http://www.sophiegamand.com/photo-tips-for-rescuers> (16.06.2019.)
30. Helia Zarkosh (2012.) *Photographing Their Way to Adoption*, Cummings School of Veterinary Medicine
31. <https://hr.wikipedia.org/wiki/Dagerotipija> (25.08.2019.)

7. PRILOG 1 – Intervju

Postavljena pitanja

Prema Vašem iskustvu, kakve fotografije ljudi brže uoče?

Koje objektivne i postavke na fotoaparatu koristite prilikom fotografiranja?

Poze pasa prilikom fotografiranja, sjedeće, stajaće, profil?

Zašto preporučujete drugim ljudima da krenu fotografirati napuštene životinje?

Koliko za životinje znači fotografija?

Kakve fotografije ljudi brže uoče?

Način fotografiranja, obrada itd?

Jeli bolja studijska fotografija ili ona u zelenilu u prirodi?

Kako prolaze fotografije gdje je pas u interakciji s čovjekom?

Jeste li dosta pasa udomili od strane ovih fotografija koje ste već do sada objavili?

Završna riječ?

Koliko ste pasa uspjeli udomiti putem fotografije?

Što više preferiraš? Studijsko fotografiranje ili vanjsko, na terenu?

Vaši trikovi kod fotografiranja? Kako psu pridobiti pažnju itd?

Kakvo osvjjetljenje u studijskom fotografiranju preferirate?

Koje objektivne preferirate?

Postavke?

Korištenje bljeskalice?

Obrada fotografije? Neki posebni načini koje koristite?

Poze pasa?

Dodatni rekviziti što se tiče pasa?

Koliko izazovno zna biti?

Savijeti, preporuke za osobe koje se odluče upustiti u tako nešto?

Koliko je fotografija zapravo bitna?

Fotografije pasa s poznatim osobama?

Što ljudi kažu, zašto ih je ta fotografija privukla da udome baš tog psa?

Tužne fotografije?

Živahne fotografije pasa?

Jeste li imati fotografije psa u interakciji s čovjekom?

Jeste li imali studijsko fotografiranje?

Koliko pasa ste uspješno udomili preko fotografije?

Što bi preporučili ljudima koji će se htjeti početi baviti fotografijom ovog tipa?

8. PRILOG 2 – Online anketa

Utjecaj fotografije na udomljavanje životinja

Ova anketa provodi se kao dio diplomskog rada na temu udomljavanja putem fotografije. Anketa je anonimna i služi isključivo u svrhu diplomskog rada. Svi psi u anketi traže dom i nalaze se u udruzi S-PAS.

[DALJE](#)

Spol *

Ž

M

Dobna skupina *

ispod 20

20-25

25-30

iznad 30

Jeste li ikada udomili životinju? *

Da

Ne

Jeste li zainteresirani za udomljavanje napuštenih životinja? *

Da

Ne

[NATRAG](#) [DALJE](#)

Utjecaj fotografije na udomljavanje životinja

Pažljivo promotrite iduće fotografije

Odaberite Vama ljepšu fotografiju *

A

B

- A
- B

Odaberite Vama ljepšu fotografiju *

A

B

- A
- B

Odaberite Vama ljepšu fotografiju *

A

B

- A
- B

[NATRAG](#) [DALJE](#)

Pažljivo promotrite iduće fotografije

Odaberite Vama najljepšu fotografiju *

A

B

C

- A
- B
- C

Odaberite Vama ljepšu fotografiju *

A

B

C

- A
- B
- C

Odaberite Vama ljepšu fotografiju *

A

B

C

- A
- B
- C

[NATRAG](#) [DALJE](#)

Pažljivo promotrite iduće fotografije

Na skali od 1 do 7 ocijenite iduće fotografije *

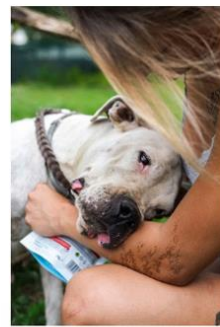
1 2 3 4 5 6 7
neprivlačno privlačno

1 2 3 4 5 6 7
neprivlačno privlačno

1 2 3 4 5 6 7
neprivlačno privlačno

1 2 3 4 5 6 7
neprivlačno privlačno

1 2 3 4 5 6 7
neprivlačno privlačno

1 2 3 4 5 6 7
neprivlačno privlačno

1 2 3 4 5 6 7

neprivlačno

privlačno

1 2 3 4 5 6 7

neprivlačno

privlačno

1 2 3 4 5 6 7

neprivlačno

privlačno

NATRAG

DALJE

Pažljivo promotrite iduće fotografije

Odaberite Vama najljepšu fotografiju

A

B

C

A

B

C

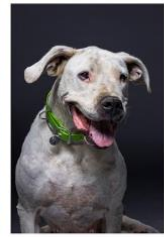
Diva

A

B

C

A

B

C

Bruno

A

B

C

A

B

C

Hvala na sudjelovanju. :)

9. PRILOG 3 – Anketa, intervju

Što mislite o ovoj fotografiji?

Odaberite ljepšu fotografiju.

Zašto baš ta fotografija?

Što Vam se sviđa na toj fotografiji?

Što Vam se ne sviđa?

Što Vam ta fotografija govori o psu?

Kada biste udomljavali ovog psa, koja fotografija bi bila presudna o donošenju Vaše odluke?